

Designing an Employment Model for Women Agricultural Workers in Delfan County; Based on Identifying local Employment Indicators (From the Perspective of Women Agricultural Workers, Experts, and Executive Officials)

Mehri Javanmard^{1✉} | Kiumars Zarafshani² | Lida Sharafi³

1. Corresponding author, Assistant Professor, Development Department, Faculty of Engineering, Payam Noor University of Lorestan, Lorestan, Iran. Email: mehrijavanmard@pnu.ac.ir
2. Professor, Department of Agricultural Extension and Education, College of Agriculture and Natural Resources, Razi University, Kermanshah, Iran. Email: zarafshani2000@yahoo.com
3. Postdoctoral Researcher, Department of Agricultural Extension and Education, College of Agriculture and Natural Resources, Razi University, Kermanshah, Iran. Email: lida.sharafi@yahoo.com

ARTICLE INFO

Article type:
Research Article

Keywords:
*Employment,
Local employment indicators,
Decent work,
Women agricultural workers.*

ABSTRACT

Objective: The most fundamental social requirements of human beings are basic necessities such as food, clothing, and shelter. The objective of this investigation is to investigate the trajectory by which contemporary political and economic transformations have impacted Iranian housing policies and demographic trends.

Method: This research employs a documentary-historical approach to examine the evolution of urban development and housing in Iran over the course of nine historical periods.

Results: The results suggest that the political economy and power coalitions have played a more significant role in the shaping of housing and urban development policies in Iran over the past century. In this manner, the trajectory of housing policymaking has been influenced by every significant political or economic shift, which has subsequently transformed migration patterns, population concentration, and urban settlement patterns.

Cite this article: Javanmard, M., Zarafshani, K., & Sharafi, L. (2025). Designing an Employment Model for Women Agricultural Workers in Delfan County; Based on Identifying local Employment Indicators (From the Perspective of Women Agricultural Workers, Experts, and Executive Officials). *Journal Title*, 31 (1), 25-65.

© The Author(s).

Extended Abstract

Introduction

The political, economic, and social transformations in Iran have had a profound impact on housing, which is one of the most fundamental human requirements. The access of citizens to adequate housing has been impacted by changes in political authority, from the Constitutional Revolution to the Islamic Revolution, which have reshaped land and housing policies. Spatial inequality has been further exacerbated and the rental sector has been expanded as a result of uneven development, rapid urbanization, rural-to-urban migration, weak urban planning, land speculation, and the financialization of housing. Residential insecurity, informal settlements, and household economic vulnerability have been exacerbated by ineffective housing policies and governments' inability to provide affordable housing for low-income households, according to prior research. Consequently, this investigation investigates the historical development of housing policies in modern-day Iran and evaluates their correlation with the political ideologies of successive administrations.

Methodology

The descriptive-analytical design of this research is rooted in the historical-documentary approach. Housing is analyzed as a historical phenomenon that has been influenced by Iran's political, economic, and social transformations throughout various eras. Documentary content analysis was employed to analyze data obtained from books, scholarly articles, historical documents, official reports, and other authoritative sources. Authenticity, credibility, representativeness, and contextual relevance were the criteria used to select sources. In order to improve the validity of the study, methodological triangulation was implemented by utilizing a variety of documentary sources, cross-validating historical evidence, and consulting with experts. This method facilitated a methodical analysis of the impact of political economy on Iran's contemporary housing system and long-term housing policy developments.

Findings

Housing developments in Iran have consistently mirrored changes in political structures, governance, and political economy, as evidenced by the results. Urban development, land ownership reforms, and centralized modernization were the primary objectives of housing policies during the First Pahlavi period. Despite the fact that these policies facilitated the development of contemporary infrastructure, they also exacerbated social and spatial disparities by means of centralized governance and a lack of emphasis on social justice. Housing became a significant national challenge during the Second Pahlavi era as a result of land reforms, increasing hydrocarbon revenues, and large-scale rural migration. Policies such as rent controls, housing loans, and residential construction were rendered largely ineffective by the government's inability to balance supply and demand, rapid urbanization, informal settlements, land speculation, and elevated housing prices. Housing was redefined as a fundamental social entitlement and a tool for advancing social justice in the wake of the Islamic Revolution. The Housing Foundation of the Islamic Revolution, Imam Khomeini's Account No. 100, and the Construction Jihad Organization were among the organizations that made an effort to enhance the accessibility of housing for marginalized communities. Nevertheless, the Iran–Iraq War resulted in a transition in national priorities, moving away from housing. In the post-war reconstruction era, market-oriented reforms decreased the state's direct involvement in housing provision and increased reliance on land development and construction revenues. The Mehr Housing Project aimed to increase homeownership among low-income households and decrease speculation. However, its efficacy was restricted by inadequate social planning, poor site

selection, and insufficient infrastructure. The housing affordability crisis has been furthered in recent decades by international sanctions, persistent inflation, currency depreciation, and rapidly increasing land and rental prices.

Conclusion and Discussion

The study concludes that the housing policies in Iran over the past century have been more influenced by political change, hydrocarbon revenue fluctuations, and international conditions than by coherent long-term planning. This discontinuity has gradually transformed housing from a social right and consumption good to a speculative investment asset, disproportionately impacting low-income households and tenants. Consequently, the housing crisis necessitates the reaffirmation of housing as a fundamental social right, the implementation of more comprehensive and stable housing policies, the enforcement of more stringent state regulations, the effective management of speculative investment, and the provision of more affordable housing. The historical experience of Iran indicates that the country's housing crisis will not be resolved by fragmented and short-term policies in the absence of structural reforms in political economy and coherent governance.

**طراحی الگوی اشتغال زنان کارگر کشاورزی شهرستان دلفان؛ براساس
شناسایی شاخص‌های بومی اشتغال (از دیدگاه زنان کارگر کشاورزی،
صاحب‌نظران و مسئولان اجرایی)
مهری جوانمرد^۱ | کیومرث زرافشانی^۲ | لیدا شرفی^۳**

۱. نویسنده مسئول، استادیار گروه توسعه، دانشکده فنی مهندسی، دانشگاه پیام نور لرستان، لرستان، ایران. رایانامه: mehrijavanmard@pnu.ac.ir
۲. استاد گروه ترویج و آموزش کشاورزی، پردیس کشاورزی و منابع طبیعی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران. رایانامه: zarafshani2000@yahoo.com
۳. پژوهشگر پس‌ادکتری، گروه ترویج و آموزش کشاورزی، پردیس کشاورزی و منابع طبیعی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران. رایانامه: lida.sharafi@yahoo.com

چکیده

اطلاعات مقاله

نوع مقاله:

علمی-پژوهشی

کلیدواژه‌ها:

اشتغال،

زنان کارگر کشاورزی،

شاخص‌های اشتغال محلی،

کار شایسته.

این پژوهش با هدف طراحی الگوی یک مدل بومی اشتغال زنان کارگر کشاورزی براساس شناسایی شاخص‌های بومی اشتغال در شهرستان دلفان انجام شد. این مطالعه از نوع آمیخته متوالی اکتشافی در دو فاز کیفی و کمی بود. در فاز کیفی با ۲۵ نفر از زنان کارگر کشاورزی و صاحب‌نظران و مسئولان اجرایی، مصاحبه‌های عمیق و نیمه‌ساختاریافته‌ای انجام گرفت و داده‌ها با روش تحلیل مضمون تحلیل شد. در فاز کمی، ۱۳۲ زن کارگر در سطح شهرستان دلفان و روش نمونه‌گیری ساده به‌عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. پرسشنامه محقق‌ساخته دارای هفت گویه برای سنجش متغیر اشتغال بود. تحلیل کیفی به شناسایی هفت شاخص (امکانات مناسب ایاب و ذهاب کارگران زن، اشتغال متناسب با توان جسمی و روحی زنان، پرداخت اضافه‌کار متناسب با حجم کار، انعقاد قرارداد، ساعات کار مناسب و مشخص، تأمین رفاه و بهبود سطح زندگی و اشتغال پایدار و مولد) برای متغیر اشتغال منجر شد. طبق نتایج، از بین هفت شاخص مرتبط با متغیر اشتغال، زنان کارگر فقط وضعیت موجود خود به‌لحاظ شاخص «امکانات مناسب ایاب و ذهاب کارگران زن» را مناسب و قابل تحمل ارزیابی کردند. شاخص‌های «اشتغال متناسب با توان جسمی و روحی زنان»، «انعقاد قرارداد»، «ساعات کار مناسب و مشخص» و «پرداخت اضافه‌کار متناسب با حجم کار» در وضعیت نسبتاً مناسب قرار دارند. وضعیت نامناسب زنان کارگر مربوط به شاخص‌های «تأمین رفاه و بهبود سطح زندگی» و «اشتغال پایدار و مولد» بود.

استناد: جوانمرد، مهری؛ زرافشانی، کیومرث و شرفی، لیدا (۱۴۰۴). طراحی الگوی اشتغال زنان کارگر کشاورزی شهرستان دلفان؛ براساس شناسایی شاخص‌های بومی اشتغال (از دیدگاه زنان کارگر کشاورزی، صاحب‌نظران و مسئولان اجرایی). فصلنامه جمعیت، ۳۱ (۴)، ۶۵-۲۵.
© نویسندگان.

۱. مقدمه

مشارکت زنان در تولید، یکی از پیامدهای اساسی توسعه اقتصادی و اجتماعی جامعه محسوب می‌شود. رسیدن به توسعه برابر و پایدار در جامعه، بدون در نظر داشتن نقش و جایگاه زنان کارگر در کشور، امری دست‌نیافتنی است (حیدری، ۱۳۹۷: ۱۰۱). براساس آمار سازمان ملل، زنان کشاورز نیمی از جمعیت روستایی جهان را تشکیل می‌دهند و از تولیدکنندگان عمده محصولات کشاورزی هستند، اما به فراخور نقششان از لحاظ بهره‌مندی از امکانات و جایگاه وضع مناسبی ندارند. در کشورهای در حال توسعه مانند ایران نیز زنان بیشتر کشاورزی را انجام می‌دهند و از تولیدکنندگان عمده درآمد و غذا برای خانوارهای روستایی هستند و تأثیر زیادی در فرایند تولید کشاورزی دارند. در ایران، سهم زنان در اشتغال بخش کشاورزی ۱۱ درصد و در دنیا ۴۰ درصد است (خاوازی، ۱۳۹۸: ۱)، اما با وجود حضور این زنان به عنوان عضو فعال و دائم جامعه در رویدادهای اقتصادی-اجتماعی مزرعه، تولید و نقش‌های چندگانه، آن‌ها در حد زحمات و شایستگی‌شان، شناسایی و ساماندهی نمی‌شوند و نقششان در توسعه اقتصادی ناشناخته رها شده است (شادی‌طلب، ۱۳۹۴: ۱۵۷). در ایران نیز اشتغال زنان روستایی در وضعیتی مناسب قرار ندارد و برخلاف نقش فعال در تولید و توسعه اقتصاد خانوادگی همچنان از لحاظ اجتماعی، اقتصادی و حقوقی مشکلات فراوان دارند؛ مانند: نداشتن ثبات شغلی، متناسب نبودن دستمزد با فعالیتشان، نبود امنیت جسمی و روحی، نداشتن بیمه و سایر خدمات اجتماعی. این در حالی است که تحقق توسعه مستلزم توجه جامعه به زنان در برنامه‌ریزی‌های توسعه انسانی است (میناکشی و پانیر، ۲۰۲۰: ۵۴۷). این مسئله علاوه بر دگرگون کردن چهره و نمای شهرستان دلفان توسط زنان کارگر کشاورزی به شکلی نابهنجار و تأسف‌برانگیز، آسیب‌های اجتماعی جدی و جبران‌ناپذیری را برای نهاد خانواده آنان به دنبال داشته است؛ مانند: خطر فروپاشی بنیان خانواده از طریق احتمال به‌فساد کشیدن این زنان، بهره‌کشی از فرزندان خردسال همراه آنان، خدشه‌دار شدن کرامت زن و مادر مسلمان ایرانی، احتمال صدمات جسمی در حین رفت‌وآمد، خطر نهادینه شدن این روش فعالیت بین زنان منطقه و جذب تعداد افراد بیشتر، احتمال بروز مشکلات فرهنگی جبران‌ناپذیر در شهرستان دلفان، افزایش تعداد مردان معتاد سرپرست این زنان به دلیل اشتغال و دستمزد روزانه آنان، عدم حضور زنان در خانواده در طول روز برای ایفای نقش مادری و همسری، ازدست‌رفتن منزلت اجتماعی زنان، بهره‌کشی از نیروی کار ارزان زنان، درآمد کم، ساعات کار طولانی، محرومیت از نظام بیمه و تأمین اجتماعی، نداشتن امنیت و پایداری شغلی، بدرفتاری و تبعیض در اشتغال بر پایه جنسیت. طرح موضوع در رسانه‌ها، علاوه بر تبعات منطقه‌ای و جلب

توجه مقامات استانی، ورود افراد مختلف سیاسی و اجرایی به موضوع از جمله شخص رئیس جمهور، وزرای ایشان در وزارت‌های مرتبط، عزیمت مشاور امور زنان به شهرستان دلفان در جریان سفر ریاست جمهوری برای حل این معضل اجتماعی را به دنبال داشت. به این ترتیب، در سفر ریاست جمهوری به شهرستان دلفان صد میلیارد تومان اعتبار برای حل این مسئله اختصاص داده شد (شریفی و همکاران، ۱۳۹۸: ۲۱۹) گفته‌های مسئولان و کارشناسان استانی بیانگر تخصیص این اعتبار و تقسیم آن بین همه شهرستان‌های استان است (خبرگزاری مهر، ۱۸ فروردین ۱۴۰۱). با بروز معضلات در زمینه شرایط کارگران در جهان از جمله شکل‌های مختلف کار اجباری و بهره‌کشی از زنان، اندیشه رعایت حقوق بنیادین کار و تحقق کار شایسته و حمایت از آن ظهور پیدا کرد. کار شایسته یعنی فرصت کاری برابر برای همه انسان‌ها صرف‌نظر از جنسیت، نژاد، قومیت و... با حفظ منزلت و کرامت انسان‌ها و تأمین امنیت و حقوق آن‌ها. با وجود تصویب قطعنامه‌ها و توصیه‌نامه‌های زیادی در زمینه بهبود و ارتقای وضعیت کارگران، هنوز جهان با چالش‌های زیادی در زمینه کار شایسته روبه‌روست که از جمله می‌توان به بیکاری، کم‌کاری، فقر، شغل و کار غیرمولد، محیط ناامن کار، درآمد ناکافی، نادیده‌گرفته‌شدن حقوق مدنی کارگران و نابرابری جنسیتی اشاره داشت (رحمانی، ۱۴۰۰: ۷۳). بنابراین، در این زمینه می‌توان از ظرفیت کار شایسته و مدل‌ها و مؤلفه‌های آن برای ساماندهی زنان کارگر کشاورزی استفاده کرد و در زمینه تثبیت وضعیت اشتغال و جایگاه اجتماعی-اقتصادی آن‌ها متناسب با کمیت و کیفیت کارشان اقدام کرد. تاکنون به‌طور جامع شاخص‌های بومی کار شایسته در ایران و به‌ویژه منطقه مورد مطالعه (شهرستان دلفان) شناسایی نشده است که بتوان این زنان را از حقوق خود آگاه کرد و راهکارهای مناسب عملیاتی و اجرایی برای وضعیت کاری آنان تعبیه نمود. هرچند به نظر می‌رسد در قانون کار کشور، بندها و تبصره‌هایی در مورد کارگران ارائه شده است، اما به‌طور اجرایی برای این زنان اعمال نمی‌شود؛ زیرا بسیاری از این زنان و حتی مسئولان مربوطه از این قوانین اطلاعی ندارند یا کار زنان را در زیرمجموعه این قوانین تعریف نمی‌کنند. با این حال، در شناسایی شاخص‌های بومی کار شایسته و ارائه راهکارهای قانونی و عملیاتی برای بهبود وضعیت موجود، ضروری به نظر می‌رسد. انجام این پژوهش دستاوردهای متعددی در سطوح مختلف فردی، استانی و ملی در بر دارد: ۱. در سطح فردی، ارائه شاخص‌های کار شایسته و راهکارهای قانونی و عملی می‌تواند فرصت‌های اشتغال بهتر با درآمد مناسب و کار پربازده را برای زنان فراهم آورد تا با میزان ساعات کار مناسب، تعادل بین کار و زندگی شخصی این بانوان با حذف کارهای غیر قابل قبول محقق شود، ثبات و امنیت شغلی آنان تأمین شود و از شرایط همراه با برابری فرصت و رفتار بی‌طرفانه در اشتغال برخوردار شوند. در نتیجه این زنان و

خانواده‌هایشان از نتایج جبران‌ناپذیر فقر و فساد در محیط کار نابسامان رهایی می‌یابند و کیان خانواده‌هایشان از خطر ازهم‌پاشیدگی نجات می‌یابد و فرزندان خردسالشان نیز در این میان، قربانی کار اجباری و بهره‌کشی‌های غیر انسانی نمی‌شوند. ۲. در سطح استان، نیز با شناسایی علل ظهور این پدیده و ارائه شاخص‌های بومی مناسب کار شایسته زنان که برای اولین بار استخراج شده است، مسئولان استانی می‌توانند به انسجام‌بخشیدن زنان همت گمارند و ظاهر نامناسب این پدیده ناهنجار را در شهرستان ترمیم کنند. ۳. تشکیل بانک اطلاعات خاص این زنان می‌تواند مرجعی برای استفاده متولیان استانی امور زنان و مجریان و سیاست‌گذاران مرتبط باشد. ۴. در سطح ملی، مسئولان می‌توانند از الگوی علمی و اجرایی کار شایسته زنان کارگر کشاورزی بهره بگیرند و از آن برای ساماندهی این زنان کارگر در جهت کار شایسته استفاده کنند (باقری، ۱۴۰۰: ۲). اشتغال به فعالیتی گفته می‌شود که به‌منظور تهیه و تولید کالا و خدمات اقتصادی صورت گیرد. اشتغال در لغت به معنای به‌کارپرداختن و مشغول‌شدن و به‌عنوان یک واژه خاص به معنای کارهای فکری، احساسی یا عاطفی است که انسان‌ها در زندگی برای خود انتخاب کرده‌اند. شغل کاری است که در مقابل آن دستمزدی معین پرداخت می‌شود. شاغل نیز از دیدگاه مرکز آمار ایران، فردی بالای هجده سال است که در هفته آمارگیری حداقل یک ساعت کار کرده باشد یا به‌طور موقت کارش را ترک کرده باشد. شاغلان به‌طور عمده شامل دو گروه مزد و حقوق بگیران و خوداشتغالان می‌شوند. برای نیل به کار شایسته باید شرایطی معین برآورده شود تا برای جویندگان کار به اندازه کافی فرصت شغلی وجود داشته باشد و کارگر مزدی را دریافت کند که نیازهای اساسی او را تأمین کند. براساس گزارش مرکز آمار ایران، استان لرستان با ۱۱/۱ درصد بیکار، سومین استان بین استان‌های کشور است. یکی از شهرستان‌های این استان، شهرستان دلفان است که در آن، حدود ششصد نفر از زنان روستایی به‌عنوان کارگر روزمزد کشاورزی مشغول به کار هستند. به این شکل که هر روز صبح زود در میدان اصلی شهر گرد هم می‌آیند و گروهی عازم کار در مزارع شهرستان دلفان و شهرستان‌های همجوار مانند الشتر می‌شوند. این وضعیت مطابق با عرف و هنجارهای اجتماعی منطقه نیست و به‌عنوان معضلی اجتماعی در منطقه شناسایی شده است. مرکز آمار ایران که مسئول تهیه آمارهای مربوط به نیروی کار است، کارگران را به دو دسته ساده و ماهر تفکیک می‌کند و تعاریف جداگانه‌ای برای آن‌ها ارائه می‌دهد: «کارگر ساده» فردی است که برای انجام وظایف شغلی خود به تعلیم و کسب مهارت و تجربه نیاز دارد. «کارگر ماهر» فردی است که به اعتبار دانش فنی و تجربه، توانایی انجام‌دادن یک یا چند وظیفه را در شغل معین و کارهای فنی دارد. سهم زنان در بخش کشاورزی ایران ۱۱ درصد است که بیشتر کارگران ساده هستند (مرکز آمار ایران، ۱۴۰۰: ۱)، اما

وضعیت دو گروه از زنان کارگر، یعنی کارکنان مستقل و کارکنان فامیلی بدون مزد (کارگران زن کشاورزی) که نزدیک به ۶۸/۵ درصد از کل زنان کارگر و درواقع «خوداشتغالان» را تشکیل می‌دهند، در برخورداری از حمایت‌های قانونی و اجتماعی مسئله‌ای است که باید بررسی شود (شادی‌طلب و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۵۸). کارگر فامیلی بدون مزد کسی است که در کسب‌وکار یکی از اعضای خانواده خود که با وی نسبت خویشاوندی نیز دارد، کار می‌کند و از این بابت مزد و حقوق دریافت نمی‌کند. مزد زنان در ایران نیز تفاوت فاحش با مزد مردان دارد که براساس آمارهای نهادهای ایران ۶۰ درصد است. مردان از کارهای کم‌دستمزد بیشتر از زنان طفره می‌روند، اما زنان همچنان برای تأمین مخارج زندگی کارهای سخت با دستمزدهای کمتر را قبول می‌کنند (افشارزاده، ۱۴۰۰: ۱). بخش عمده ۲۶ میلیون شهروند ایرانی زیر خط فقر یا در بخش کشاورزی به کار مشغول‌اند و به حاشیه شهرها مهاجرت کرده‌اند یا زنان کارگر کشاورزی با دستمزدهای پایین هستند که بیشتر زنان کشاورز و کارگران کشاورزی از حمایت‌های اجتماعی محروم‌اند (افشارزاده، ۱۴۰۰: ۲). در پژوهش حاضر، همان‌طور که در بالا اشاره شد، منظور از زنان کارگر کشاورزی، ششصد نفر از زنان روستایی هستند که به‌عنوان کارگر روزمزد در چند سال اخیر در میدان اصلی شهرستان دلفان تجمع می‌کنند و به‌صورت گروهی برای کار کشاورزی و کسب درآمد و گذران زندگی به شهرستان‌های همجوار مانند الشتر عازم می‌شوند. اشتغال تنها امتیازی پرمنزلت نیست، بلکه یک ضرورت برای بقاست و باید به‌عنوان یکی از وجوه حقوق بشر شناخته شود؛ بنابراین، حق اشتغال و برابری فرصت‌های استخدامی اهمیت زیادی دارد و جامعه از طریق ابزارهای حقوقی و قانونی باید مسئولیت تدارک آن را برای همه افراد جامعه به عهده بگیرد (فرجی سبکبار و همکاران، ۱۳۹۶: ۷۵). با توجه به پیچیدگی اشتغال و ابعاد گوناگون آن، توجه به این ابعاد از جنبه‌های فردی و اجتماعی اهمیت دارد. در پژوهش حاضر، محققان درصددند الگوی اشتغال زنان کارگر کشاورزی شهرستان دلفان را براساس شناسایی شاخص‌های بومی اشتغال از دیدگاه زنان کارگر کشاورزی، صاحب‌نظران و مسئولان اجرایی طراحی کنند و به‌دنبال یافتن پاسخ پرسش‌های زیر هستند:

۱. شناسایی علل ریشه‌ای احتمالی براساس نقل قول‌های زنان کارگر کشاورزی، صاحب‌نظران و مسئولان اجرایی چگونه است؟
۲. رتبه‌بندی علل ریشه‌ای از دیدگاه زنان کارگر کشاورزی، صاحب‌نظران و مسئولان اجرایی چگونه است؟
۳. شاخص‌های متغیر اشتغال از دیدگاه زنان کارگر کشاورزی، صاحب‌نظران و مسئولان اجرایی چگونه است؟

۴. وضعیت موجود زنان کارگر کشاورزی به لحاظ شاخص‌های کار شایسته در متغیر اشتغال چگونه است؟
۵. مقایسه بین میانگین شاخص‌های وضعیت موجود با میانگین شاخص‌های وضعیت مطلوب در متغیر اشتغال کار شایسته زنان کارگر کشاورزی چگونه است؟
۶. طراحی الگوی اشتغال زنان کارگر کشاورزی شهرستان دلفان چگونه است؟

۲. پیشینه پژوهش

۱-۲. پیشینه نظری

پیشینه نظری اشتغال زنان کارگر در بخش کشاورزی، موضوعی چندبعدی است که از منظر اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی بررسی شده است. در ادامه، خلاصه‌ای از دیدگاه‌های مرتبط ارائه شده است تا قبل از پرداختن به پیشینه پژوهش داخلی و خارجی، بتوان تحلیلی از پیشینه نظری از جهت رویکرد اقتصادی، رویکرد اجتماعی و فرهنگی، رویکرد توسعه و سیاست‌گذاری و رویکرد براساس مطالعات داخلی و بین‌المللی داشته باشیم:

۱. رویکرد اقتصادی

از دیدگاه اقتصاد کلاسیک، مشارکت زنان در بازار کار به‌عنوان بخشی از نیروی تولیدی در اقتصاد مطرح است. در بخش کشاورزی، نظریه‌های زیر اهمیت دارند:

➤ نظریه تقسیم کار جنسی^۱ (SDL): براساس این نظریه، فعالیت‌های کشاورزی به دو حوزه مردانه (مثل کشت و شخم) و زنانه (مانند برداشت و فرآوری محصولات) تقسیم می‌شود. این تقسیم در ساختارهای سنتی اقتصادی ریشه دارد. در جامعه مدرن امروزی هم مصداق‌های این نوع تقسیم کاری برخاسته از تفاوت‌های جنسیتی، مشاهده می‌شود؛ به‌طوری‌که مردان بیشتر تمایل دارند کارهای فنی انجام دهند و زنان تمایل دارند کارهای مربوط به مراقبت را انجام دهند. فمینیست‌ها در تحلیل تقسیم کار جنسیتی نشان می‌دهند زنان همواره چه در نظام تولید کشاورزی سنتی و چه در نظام صنعتی، به حیات اقتصادی خانواده کمک می‌کنند. شرکت و همکاری زنان در اقتصاد کشاورزی و به‌ویژه بهره‌برداری‌های خانوادگی، اگرچه به‌صورت رسمی اندازه‌گیری نمی‌شود، اما بدون کمک زنان گاه واحد بهره‌برداری از ادامه فعالیت تولیدی عاجز می‌ماند. آن‌ها در نقش «خانه‌داری‌های نوین» نیز غیرمستقیم به حیات اقتصادی خانواده کمک می‌کنند. اگر

وظایف خانگی زنان (آشپزی، نظافت و نگهداری از بچه‌ها) نبود، مردان خانواده نمی‌توانستند برای شرکت در فضای تولید اجتماعی و رسمی آماده شوند. به‌علاوه، زنان خانه‌دار نمایندگان مهم‌ترین مرحله جامعه‌پذیری یعنی جامعه‌پذیری اولیه در خانواده هستند و کودک الگوی اساسی شخصیت خویش را از طریق آن‌ها فرامی‌گیرد. هرچند برای فهم کامل‌تر این نظریه، دیدگاه بوم‌شناختی، فرضیه‌های مطرح برای خاستگاه‌های تکاملی و تکامل تفاوت‌های جنسیتی راهگشاست.

➤ نظریه عرضه نیروی کار خانوار:^۱ در این نظریه، زنان به‌عنوان بخشی از تصمیم‌گیری خانوار، در پاسخ به نیازهای اقتصادی خانوار وارد بازار کار می‌شوند. در خانواده‌های روستایی، فشار اقتصادی یا فصلی بودن کار کشاورزی، مشارکت زنان را افزایش می‌دهد. طبق پژوهش‌های دهه اخیر نیز رهیافت مبتنی بر رفتار خانواده، تابع تولید خانوار را مورد استفاده قرار می‌دهد و امروزه ساختار خانوار نقش اساسی در نظریه‌های اقتصادی یافته است. این امر به معنای افزایش تمایل بخش بیشتری از جمعیت کشور برای عرضه نیروی کار خود در بازار کار است. بنا به نظر اقتصاددانان مطرح، نوعی عرضه نیروی کار بدون تقاضا.

➤ نظریه اقتصاد نئوکلاسیک و نظریه سرمایه انسانی:^۲ نظریه اقتصادی نئوکلاسیک به‌طور خلاصه می‌گوید چگونه نرخ رشد اقتصادی پایدار ناشی از سه نیروی محرکه کار، سرمایه و فناوری است. از این دیدگاه، اشتغال زنان در کشاورزی تابعی از سطح آموزش، دسترسی به منابع تولید و فرصت‌های برابر است. کمبود آموزش و دسترسی به زمین موجب می‌شود زنان بیشتر در مشاغل کم‌درآمد یا فصلی فعالیت کنند (دوس^۳، ۲۰۱۸: ۲). مفهوم سرمایه انسانی در علم اقتصاد سابقه طولانی دارد و به بحث‌های اولیه آدام اسمیت درباره نیروی انسانی آموزش‌دیده در کتاب ثروت ملل می‌رسد، اما واژه سرمایه انسانی را ایروینگ فیشر در سال ۱۹۰۹ در کتاب ماهیت سرمایه و درآمد تبیین کرد. پس از وی مارشال در سال ۱۹۲۰ به مفهوم سرمایه انسانی وسعت بخشید. به نظر وی، «انسان کارآموده» نوعی سرمایه است. والش (Walsh, 1935) در مطالعه‌ای تجربی مفهوم سرمایه به‌کاررفته در انسان را تجزیه و تحلیل کرد و نتیجه گرفت تمام هزینه‌های آموزش و بهداشت انسان نوعی سرمایه‌گذاری به شمار می‌رود.

1. Household Labor Supply Model

2. Neoclassical economic theory and human capital theory

3. Doss

۲. رویکرد اجتماعی و فرهنگی

- نظریه نقش‌های جنسیتی: ^۱ باورهای فرهنگی و هنجارهای اجتماعی تعیین می‌کنند چه نوع کارهایی برای زنان و مردان «مناسب» تلقی می‌شود. این دیدگاه در جوامع روستایی نقشی مهم در محدود کردن یا هدایت اشتغال زنان دارد.
- نظریه توانمندسازی زنان: ^۲ این نظریه از نظریه‌های فمینیستی، به‌ویژه نظریه فمینیست‌های لیبرال تأثیر پذیرفته است. فمینیست‌های لیبرال طرفدار حقوق برابر زن و مرد هستند و علیه قوانینی مبارزه می‌کنند که حقوقی ویژه برای مردان قائل می‌شوند. همچنین، برای وضع قوانین حمایت از زنان می‌کوشند و از قوانینی حمایت می‌کنند که به تبعیض علیه زنان و قائل شدن حقوقی برای زنان در محل کار، از قبیل مرخصی و دستمزد دوران زایمان توجه کرده‌اند. توانمندسازی زنان درواقع تجهیز و اجازه دادن به زنان برای تصمیم‌گیری تعیین کننده زندگی از طریق مشکلات مختلف جامعه است. این فرایند تعریف مجدد نقش‌های جنسیتی برای زنان به آن‌ها اجازه می‌دهد توانایی انتخاب بین گزینه‌های شناخته شده را- که در غیر این صورت از این توانایی محدود شده اند- به دست آورند. نظریه توانمندسازی به عنوان یک نظریه تغییر ساختار اجتماعی را مد نظر قرار می‌دهد و آموزش را به عنوان یک اهرم اصلی برای یادگیری ارتباط اجتماعی اثربخش برای زنان مؤثر می‌داند. این نظریه تأکید می‌کند اشتغال زنان در کشاورزی نه تنها به بهبود وضعیت اقتصادی خانوار کمک می‌کند، بلکه موجب افزایش قدرت تصمیم‌گیری و مشارکت اجتماعی آنان می‌شود. طبق نتایج تحقیقات دهه‌های اخیر، راه‌های مبتنی بر توانمندسازی شخصی نسبت به راه‌هایی که به توانمندسازی از طریق کمک مستقیم مالی مبادرت می‌کنند، اولویت بالاتری دارند.
- نظریه فمینیستی در اقتصاد کشاورزی: ^۳ فمینیست‌ها معتقدند ساختارهای مالکیت زمین و نظام‌های تولیدی، اغلب زنان را در جایگاه کارگر غیررسمی و فاقد حقوق تثبیت می‌کنند؛ بنابراین، اشتغال زنان در کشاورزی باید همراه با اصلاحات نهادی و قوانین حمایتی باشد (فرجی و همکاران، ۱۳۹۶: ۷۵).

1. Gender Role Theory

2. Women Empowerment

3. Feminist theory in agricultural economics

۳. رویکرد توسعه و سیاست گذاری

نظریه توسعه پایدار و کشاورزی فراگیر^۱ بر این اساس، توسعه پایدار یعنی تأمین نیازهای نسل کنونی بدون کاهش منابع محدود کنونی و آسیب به آن‌ها به نحوی که نسل‌های آینده در تأمین نیازهای غذایی خود با مشکل مواجه نشوند؛ بنابراین، هرچه این بینش در بخش کشاورزی، گسترده‌تر باشد، امکان توسعه در سایر حوزه‌ها و بهره‌مندی دیگر بخش‌ها به آسانی انجام می‌پذیرد. در فلسفه کشاورزی پایدار عوامل محیطی، اجتماعی، انسانی و اقتصادی دخیل هستند که با درهم آمیختگی اصولی و هدفمند بین این عوامل مقدمات توسعه کشاورزی و به تبع آن توسعه جوامع فراهم خواهد شد. این نظریه تأکید دارد توسعه کشاورزی بدون مشارکت مؤثر زنان پایدار نخواهد بود؛ زیرا زنان نقش اساسی در امنیت غذایی و انتقال دانش بومی دارند. نظریه مشارکت برابر در زنجیره ارزش کشاورزی^۲ طبق پژوهش‌های جدید، حضور زنان در تمام مراحل از تولید تا فروش، بازده اقتصادی را افزایش می‌دهد و عدالت جنسیتی را بهبود می‌بخشد (وزارت جهاد کشاورزی، ۱۴۰۰: ۱).

۴. رویکرد مطالعات داخلی و بین‌المللی

در ایران، پژوهش‌هایی مانند مطالعات وزارت جهاد کشاورزی و مرکز آمار نشان داده‌اند زنان حدود ۴۰ تا ۵۰ درصد از نیروی کار کشاورزی روستاها را تشکیل می‌دهند، اما بیشتر به صورت غیررسمی و بدون بیمه فعالیت دارند. در کشورهای درحال توسعه مانند هند، بنگلادش و ایتوپیا، اشتغال زنان در کشاورزی با چالش‌های مشابه مانند دسترسی محدود به زمین، فناوری و آموزش روبه‌روست (زنان سازمان ملل،^۳ ۲۰۲۰: ۱).

۲-۲. پیشینه تجربی

اصغری و فاطمی (۱۴۰۴) پژوهشی با عنوان «بررسی گرایش زنان روستایی به اشتغال مورد مطالعه روستای (رقه و یگی) بخش ارسک» انجام دادند. جامعه آماری این پژوهش زنان روستایی ساکن در روستای رقه و یگی بود که با استفاده از فرمول کوکران، حجم نمونه برآورد شد و ۹۷ نفر از زنان روستایی با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی و با انتساب متناسب

1 The theory of sustainable development and inclusive agriculture

2 The theory of equal participation in the agricultural value chain

3 UN Women

انتخاب شدند. از این رو، پژوهش یادشده به دنبال پاسخگویی به این سؤال است که میزان گرایش زنان روستاهای رقه و یگی به اشتغال چقدر است؟ طبق نتایج پژوهش، ۶۰ درصد از ۹۷ نفر پاسخ‌دهنده **گرایش به اشتغال** داشتند. همچنین، ۱۵ درصد آن‌ها تمایل به عضویت در نهادهای روستایی داشتند و میزان مردسالاری بسیار کم و میزان مطالعه در روز کم بوده است. از ۹۷ نفر پاسخ‌دهنده تعداد زیادی تسهیلات اشتغال را دریافت نکرده‌اند. در بررسی گرایش زنان به اشتغال، بیشترین گرایش آنان برای کمک به ثبات اقتصادی خانواده، تربیت بهتر فرزندان، احساس همدلی بیشتر با همسر/ پدر و برخورداری از سلامت روحی و عاطفی بوده است. کرمی و همکاران (۱۴۰۴)، پژوهشی با عنوان «نقش آزادسازی تجاری در تغییر الگوی اشتغال زنان روستایی در ایران» انجام دادند. هدف این پژوهش، بررسی اثر **آزادسازی تجاری** بر نرخ مشارکت اقتصادی **زنان روستایی** در ایران است. این مطالعه تحلیلی-کاربردی است و با بهره‌گیری از داده‌های سری زمانی ۱۳۷۷-۱۴۰۰ انجام شده است. مطابق نتایج، در بلندمدت **آزادسازی تجاری** تأثیر مثبت و معنی‌داری بر نرخ مشارکت اقتصادی **زنان روستایی** دارد؛ به گونه‌ای که توسعه تجارت می‌تواند با گسترش بازارهای صادراتی، افزایش سرمایه‌گذاری و ایجاد فرصت‌های شغلی جدید، زمینه اشتغال پایدار برای **زنان روستایی** را فراهم کند. همچنین، یافته‌ها نشان داد رشد بخش کشاورزی تأثیر مثبت و معنی‌داری بر اشتغال زنان دارد، درحالی‌که افزایش جمعیت روستایی دارای اثر منفی بر مشارکت اقتصادی است. خادمی و حاج قربانی (۱۴۰۲)، پژوهشی با عنوان «بررسی دیدگاه مردان روستایی نسبت به اشتغال زنان در شهرستان سروستان» انجام دادند. هدف از انجام این پژوهش، بررسی دیدگاه **مردان روستایی** نسبت به **اشتغال زنان** در شهرستان سروستان بوده است. این تحقیق به‌لحاظ هدف، پژوهشی کاربردی و به‌لحاظ شیوه گردآوری اطلاعات و از نظر ماهیت و روش، پژوهشی توصیفی-تبیینی بوده است. جامعه آماری مورد مطالعه در این تحقیق شامل تمام مردان روستاهای شهرستان سروستان بوده است که زنان آن‌ها در حوزه‌های مشاغل اداری و خانگی مشغول هستند. جامعه آماری شامل ۱۲۵ نفر بود که با توجه به تعداد محدود آن، با استفاده از روش تصادفی ساده، ۹۴ نفر از آن‌ها به‌عنوان حجم نمونه انتخاب شدند. سپس این نتایج به‌دست آمد: بین سن و تحصیلات **مردان روستایی** با متغیرهای دیدگاه، ادراک و دیدگاه فرهنگی آن‌ها نسبت به **اشتغال زنان** رابطه معناداری وجود دارد، اما بین درآمد و طبقه اجتماعی **مردان روستایی** با متغیرهای دیدگاه، ادراک و دیدگاه فرهنگی آن‌ها نسبت به **اشتغال زنان** رابطه معناداری مورد تأیید قرار نگرفت. اطهری و رستمی (۱۴۰۰)، پژوهشی با عنوان «تحلیل موانع و محدودیت‌های اشتغال زنان روستایی (مورد

مطالعه: بخش گهواره)»، انجام دادند. هدف این پژوهش، تحلیل موانع و محدودیت‌های اشتغال زنان روستایی بود. جامعه تحقیق را زنان روستایی بخش گهواره تشکیل دادند. ابزار اصلی گردآوری داده‌ها، مصاحبه عمیق با مشارکت‌کنندگان در پژوهش بود که از طریق نمونه‌گیری هدفمند و با روش گلوله برفی مورد مطالعه قرار گرفتند. طبق این پژوهش، اشتغال زنان روستایی با موانع و محدودیت‌های متفاوت از جمله موانع فردی، اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی، فنی و زیرساختی، اقلیمی، روان‌شناختی و آموزشی روبه‌رو خواهد بود. در راستای تسهیل روند اشتغال زنان روستایی، می‌توان به اصلاح و رفع برخی موانع مانند ذهنیت‌های سنتی و نادرست نسبت به توانمندی‌های زنان و ضرورت مشارکت آن‌ها در فعالیت‌های اقتصادی جامعه اشاره کرد. شریفی و همکاران (۱۳۹۸) پژوهشی با عنوان «بررسی گرایش زنان روستایی به اشتغال (مورد مطالعه: زنان روستایی شهرستان نجف‌آباد)» انجام دادند. جامعه آماری این پژوهش، زنان روستایی ۱۵-۶۴ سال ساکن در روستاهای شهرستان نجف‌آباد بود که با استفاده از فرمول کوکران، حجم نمونه برآورد شد و ۱۸۰ نفر از زنان روستایی با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی با انتساب متناسب انتخاب شدند. نتایج تحقیق نشان داد گرایش به اشتغال بیش از نیمی از زنان روستایی متوسط رو به بالا بود. همچنین، بین میزان گرایش گروه‌های مختلف زنان روستایی به اشتغال براساس وضعیت تأهل، عضویت در نهادهای روستا، دریافت وام، وضعیت اشتغال تفاوت معنی‌دار وجود نداشت. طبق نتایج، بین میزان مطالعه در روز و نیز نظر همسر/پدر نسبت به اشتغال زن و گرایش زنان روستایی به اشتغال، رابطه مثبت معنی‌دار و بین میزان مردسالاری در خانواده و گرایش زنان روستایی به اشتغال، رابطه منفی معنی‌دار وجود داشت، درحالی‌که بین میزان آزادی تحرک اجتماعی و گرایش آنان به اشتغال، رابطه معنی‌دار نبود. افزون بر این، زنان روستایی بیست سال و پایین‌تر و نیز زنان روستایی با سطح تحصیلات بالاتر گرایش بیشتری به اشتغال داشتند. هوانگ و همکاران^۱ (۲۰۲۵) پژوهشی با عنوان «زندگی من، قوانین من: بر ساخت ذهنیت کارگران زن روستایی تحت استخدام محلی» انجام دادند. در این پژوهش، قوانین شغلی برای زنان در روستا از مهم‌ترین اولویت‌های صاحبان کسب‌وکار است، به شکلی که در زندگی شخصی کارگران زن نیز نقش بسته است. طبق نتایج، زنان در روستا ضمن استخدام در کسب‌وکارها باید به قوانین احترام بگذارند تا بتوانند از این راه امرار معاش داشته باشند. لوپز- استرادا و همکاران^۲ (۲۰۲۴) تحقیقی با عنوان «ظهور کارآفرینی

1. Huang et al

2. López- Estrada et al

زنان بازگشته به خانه در توسعه روستایی چین: پرورش خود کارآفرین از طریق توانمندسازی، همکاری و شبکه سازی» انجام دادند. این مطالعه موردی با استفاده از تحقیقات کیفی استقرایی، برداشت های پنج زن روستایی از ساراپیکیو در منطقه شمالی کاستاریکا را پس از گذراندن آموزش در کارآفرینی گردشگری در دوره ۲۰۱۵-۲۰۱۸ توصیف می کند. همچنین، بررسی می کند چگونه تجربیات و فرایندهای توانمندسازی آنها به جامعه شان کمک کرده است. نتایج، مشارکت فعال شرکت کنندگان در جامعه، بررسی پیامدهای نقش های جنسیتی و تأثیر خانواده (بیشتر خانواده نزدیک)، همراه با برداشت های فردی زنان از توانمندسازی و تأملات آنها در مورد احساس زنان توانمند را نشان می دهد. ترونک دونگ و همکاران^۱ (۲۰۲۴) پژوهشی با عنوان «کارگران زن و رقابت بر سر نقش های جنسیتی در کارخانه های روستایی جدید ویتنام» انجام دادند. در ویتنام، کارخانه های پوشاک به طور عمده زنان را استخدام می کنند و در پژوهش یادشده، تجربیات دوازده زن شاغل در کارخانه ای در روستای محل سکونتشان در شمال ویتنام بررسی شد. یافته های پژوهش فوق نشان می دهد توانمندسازی مشروط، تدریجی و محدود به پویایی های خانوادگی مردسالارانه و الگوهای اجتماعی جنسیتی است. مانند هر جای دیگر، تنش های بین کار در کارخانه به عنوان شکلی از توانمندسازی و شکلی از استثمار به هم مرتبط هستند و هویت جنسیتی زنان، راه هایی را که صاحبان کارخانه می توانند نیروی کار ارزان تری در کارخانه های روستایی ویتنام ایجاد کنند، شکل می دهد. سیمون و لورن^۲ (۲۰۲۳) تحقیقی با عنوان «پیشرفت و چشم انداز هفت سال بعد دستیابی به کار شایسته برای کارگران خانگی در جامائیکا» انجام داده اند. نتیجه تحقیق نشان می دهد حدود ۸۰ درصد از این کارگران زن هستند و با مشکلات متعددی مثل کسر کارهای ظالمانه و دستمزد پایین و عدم رضایت روحی مواجه اند. مورفی و همکاران^۳ (۲۰۲۳) تحقیقی با عنوان «ثبات اشتغال و کار شایسته: روندها، ویژگی ها و عوامل تعیین کننده در اقتصاد بازار لیبرال» انجام دادند. با استفاده از آمارگیری نیروی کار، ثبات اشتغال در بخش خصوصی در بیش از بیست سال در ایرلند بررسی شده است. ایرلند به عنوان یک اقتصاد بازار لیبرال، زمینه ای مناسب برای بررسی این موضوع را نشان می دهد؛ زیرا یکی از جهانی شده ترین اقتصادهای جهان و از جمله کشورهایی است که به شدت تحت تأثیر بحران مالی جهانی بوده است. ادعاهای بازار کار ناپایدارتر و ناامن تر در اصل توسط یافته های این پژوهش تأیید نمی شوند.

1. Trong Duong et al

2. Simon & Lauren

3. Morphy et al

۳. روش‌شناسی پژوهش

تحقیق حاضر یک تحقیق با رویکرد آمیخته است که با استفاده از الگوی زنجیره‌وار کیفی-کمی ابتدا با رویکرد کیفی آغاز شد و در مرحله بعد با رویکرد کمی خاتمه یافت. ابزار مورد استفاده در مرحله کیفی مصاحبه‌های عمیق و نیمه‌ساختاریافته انفرادی بود. جامعه مورد مطالعه در بخش کیفی شامل زنان کارگر کشاورزی، مسئولان استانداری، فرمانداری، بهزیستی، کمیته امداد، سپاه، جهاد کشاورزی، تعاون، کار و رفاه و اجتماعی و برخی از اساتید دانشگاه‌های لرستان (آیت‌الله بروجردی، پیام نور، آزاد اسلامی در خرم‌آباد و شهرستان‌های الشتر، کوهدشت، نورآباد) بود. برای انتخاب مشارکت‌کنندگان از روش نمونه‌گیری هدفمند از نوع نمونه‌گیری بارز استفاده شد. پژوهشگر با زنان کارگر شاخص (به لحاظ سابقه کار و موقعیت) در جامعه مورد نظر مصاحبه کرد. پس از مصاحبه با ۲۵ نفر از زنان کارگر کشاورزی شهرستان دلفان، اشباع داده حاصل شد. سپس نظر مسئولان اجرایی، کارشناسان اداره‌های مرتبط و استادان دانشگاه اخذ شد که پس از مراجعه به محل کار آنان با نوزده نفر مصاحبه نیمه‌ساختاریافته انجام شد. به منظور جمع‌آوری داده‌ها از مصاحبه‌های عمیق و نیمه‌ساختاریافته انفرادی استفاده شد. در این راستا، پرسش‌های متعددی از زنان کارگر کشاورزی و صاحب‌نظران و مسئولان سازمان‌های مذکور در مورد دلایل ظهور پدیده کار زنان کارگر، شاخص‌های کار شایسته و راهکارهای مناسب جهت بهبود وضعیت آنان پرسیده شد؛ برای نمونه، از زنان کارگر کشاورزی حول محورهای زیر پرسش صورت گرفت: سن، میزان تحصیلات، ابعاد خانوار، نوع سرپرست، مهارت اصلی، سابقه سال‌های کار، متوسط ساعات کار روزانه، متوسط درآمد ماهانه، چرایی اشتغال به کارهای غیررسمی کشاورزی، میزان کفایت درآمد و رضایت از مبلغ دستمزد، چرایی نشستن دور میدان اصلی شهر، چرایی استفاده از ماسک و روبند، چگونگی شغل‌یابی، نوع قرارداد و بیمه و مزایا، چگونگی رفت‌وآمد به محل کار، شیوه برخورد سایر همکاران، واسطه‌ها، سرکارگران و صاحب‌کاران، امکان بهره‌مندی از امکانات بهداشتی و آموزش‌های شغلی، امکان همراه داشتن کودکان، تناسب وظایف کاری و اضافه‌کاری با توان جسمی و روحی، میزان رضایت از اقدامات متولیان، شیوه پیگیری مطالبات صنفی توسط گروه‌های شغلی و.... مسئولان، کارشناسان و صاحب‌نظران نیز در موضوع‌های زیر پاسخگو بودند: چرایی اقبال زنان کارگر به کارهای غیررسمی کشاورزی، چرایی نشستن دور میدان اصلی شهر، وضعیت بسترهای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و تأثیر آن بر وضعیت زنان کارگر کشاورزی، چرایی استفاده از ماسک و روبند، تناسب وظایف کاری و اضافه‌کاری با توان جسمی و روحی، میزان رضایت از اقدامات متولیان، شیوه پیگیری مطالبات صنفی توسط گروه‌های شغلی،

میزان آمادگی زیرساخت‌ها برای بهبود وضع اشتغال زنان کارگر کشاورزی، وضعیت گفت‌وگوهای دوجانبه و سه‌جانبه و.... مصاحبه‌ها، یادداشت‌برداری و رفتار افراد در حین مصاحبه‌ها مشاهده و به‌عنوان یادداشت در عرصه توسط پژوهشگر ثبت شد. در مجموع، ۱۳۲ مصاحبه با ۴۴ نفر در بازه زمانی آغاز سال ۱۴۰۰ تا پایان سال ۱۴۰۳ به عمل آمد که در مجموع مصاحبه‌ها بیش از صد ساعت به طول انجامید. برای سنجش روایی و پایایی ابزار تحقیق در بخش کیفی پژوهش از اعتبارپذیری، انتقال‌پذیری، اطمینان‌پذیری و تأییدپذیری استفاده شد. سپس از روش تحقیق کمی استفاده شد که روش تحقیق توصیفی-پیمایشی از نوع همبستگی است. جامعه آماری متشکل از زنان کارگر کشاورزی شهرستان دلفان بود. به‌منظور برآورد حجم نمونه، از آخرین آمار و اطلاعات سازمان جهاد کشاورزی استان لرستان استفاده شد. این آمار نشان داد در مجموع ششصد نفر زن کارگر کشاورزی در شهرستان دلفان وجود دارد. با استفاده از جدول بارتلت و همکاران^۱ (۲۰۰۱)، ۱۸۲ زن کارگر در سطح شهرستان به‌عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. روش نمونه‌گیری در این هدف، تصادفی ساده است. برای جمع‌آوری داده‌ها در بخش کمی از پرسشنامه نهایی طراحی‌شده استفاده شد که این پرسشنامه دارای هفت گویه برای سنجش متغیر اشتغال بود. برای سنجش وضعیت موجود زنان از طیف سه گزینه‌ای بد و نامناسب (امتیاز ۱)، تا حدودی خوب و مناسب (امتیاز ۲) و خوب و مناسب (امتیاز ۳) استفاده شد. روایی پرسشنامه به تأیید اساتید دانشگاه، صاحب‌نظران و مسئولان اجرایی رسید و میزان پایایی پرسشنامه با استفاده از آزمون آلفای کرونباخ معادل ۰/۷۲ محاسبه شد که نشان‌دهنده پایایی ابزار تحقیق است. همچنین، با استفاده از آمار جمعیت‌شناختی شامل فراوانی و درصد فراوانی، در سطح استنباطی از ماتریس اولویت تصمیم‌گیری GUT، میانگین و آزمون تی تک‌نمونه‌ای با نرم‌افزار Spss 26 استفاده شد.

۴. یافته‌های پژوهش

۴-۱. اطلاعات جمعیت‌شناختی گروه زنان کارگر کشاورزی در بخش کیفی

در جدول ۱، متغیرهای توصیفی شامل سن، سطح تحصیلات، وضعیت سرپرستی، ابعاد خانوار، تجربه کار کشاورزی و نوع اشتغال برحسب مهارت اعضای نمونه بررسی شده است.

جدول ۱. اطلاعات جمعیت‌شناختی اعضای نمونه (زنان کارگر کشاورزی)

متغیرهای توصیفی	فراوانی	درصد
سن	زیر ۲۰ سال	۴
	۲۱ تا ۴۰ سال	۲۴
	۴۱ تا ۶۰ سال	۴۴
	۶۱ سال و بیشتر	۲۸
سطح تحصیلات	بی‌سواد	۴۰
	کلاس اول تا ششم ابتدایی	۳۶
	کلاس هفتم تا دیپلم	۲۴
	بدرپرست	۵۲
وضعیت سرپرستی	بی‌سرپرست / مطلقه / بیوه	۳۲
	مجرد	۱۶
ابعاد خانوار	تک نفره	۸
	۲ تا ۴ نفره	۳۲
	۵ تا ۷ نفره	۴۴
	۸ نفره و بیشتر	۱۶
تجربه کار کشاورزی	کمتر از یک سال	۱۲
	۱ تا ۵ سال	۱۶
	۶ تا ۱۰ سال	۲۸
	۱۱ سال و بیشتر	۴۴
نوع اشتغال برحسب مهارت	پرورش مرغ بومی	۲۴
	کار در منزل	۲۰
	تولید فرآورده‌های لبنی	۱۶
	پروراندن دام سبک	۱۲
	گاوداری	۱۲
	خیاطی	۸
	ترشیجات	۸
مجموع اعضای نمونه به تفکیک هریک از متغیرهای توصیفی		۱۰۰

۴-۲. اطلاعات جمعیت‌شناختی گروه صاحب‌نظران و مسئولان اجرایی در بخش

کیفی

در جدول ۲ ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای صاحب‌نظران و مسئولان در گروه مورد مطالعه آمده است.

در این جدول، متغیرهای توصیفی شامل سطح تحصیلات، محل خدمت، سازمان محل خدمت و نوع تعامل با زنان کارگر از دیدگاه صاحب‌نظران و مسئولان اجرایی بررسی شده است.

جدول ۲. اطلاعات جمعیت‌شناختی اعضای نمونه (صاحب‌نظران و مسئولان اجرایی)

فرد مورد مطالعه	جنسیت	سن (سال)	سطح تحصیلات	محل خدمت	سازمان محل خدمت	نوع تعامل با زنان کارگر
۱	مرد	۵۵	دکتری ترویج	خرم آباد	دانشگاه لرستان	آموزشی - ترویجی
۲	زن	۴۵	فوق لیسانس ترویج	خرم‌آباد	معاونت ترویج جهاد کشاورزی لرستان	آموزشی - ترویجی
۳	زن	۴۵	دکتری آگرو اگولوژی	خرم‌آباد	معاونت ترویج جهاد کشاورزی لرستان	
۴	مرد	۴۷	لیسانس مدیریت	دلفان	اداره بهزیستی	خدماتی - اجرایی
۵	مرد	۵۵	دکتری علوم سیاسی	الشتر	کمیته امداد امام خمینی	خدماتی
۶	مرد	۵۰	لیسانس حقوق	دلفان	سپاه پاسداران انقلاب اسلامی	خدماتی - اجرایی
۷	زن	۴۹	دکتری جامعه‌شناسی	دلفان	دانشگاه پیام نور	آموزشی - توسعه‌ای
۸	مرد	۳۸	لیسانس مدیریت	دلفان	اداره تعاون، کار و رفاه اجتماعی	ترویجی - آموزشی

فرد مورد مطالعه	جنسیت	سن (سال)	سطح تحصیلات	محل خدمت	سازمان محل خدمت	نوع تعامل با زنان کارگر
۹	مرد	۵۱	فوق لیسانس حقوق	دلفان	فرمانداری	اجرایی
۱۰	مرد	۴۴	دکتری تاریخ	دلفان	دانشگاه	آموزشی- پژوهشی
۱۱	زن	۴۶	فوق لیسانس کشاورزی	دلفان	اداره جهاد کشاورزی	ترویجی- آموزشی
۱۲	مرد	۵۴	لیسانس مدیریت	دلفان	اداره تعاون، کار و رفاه اجتماعی	ترویجی- آموزشی
۱۳	مرد	۵۷	فوق لیسانس حقوق	فیروزآباد	بخشداری	ترویجی- آموزشی
۱۴	زن	۴۵	فوق لیسانس کشاورزی	خرمآباد	اداره امور زنان روستایی جهاد لریستان	ترویجی- آموزشی
۱۵	مرد	۵۹	دکتری جامعه‌شناسی	بروجرد	دانشگاه آیت‌الله بروجردی	آموزشی- توسعه‌ای
۱۶	زن	۵۸	دکتری روان‌شناسی	بروجرد	دانشگاه آیت‌الله بروجردی	آموزشی- توسعه‌ای
۱۷	مرد	۵۲	فوق لیسانس حقوق	سلسله	ستاد امر به معروف و نهی از منکر	آموزشی- توسعه‌ای
۱۸	مرد	۵۲	فوق لیسانس فقه	سلسله	امام جمعه شهرستان سلسله- دلفان	ترویجی- آموزشی
۱۹	مرد	۴۵	لیسانس مدیریت	فیروزآباد	فرمانده پاسگاه	ترویجی- آموزشی

۴-۳. شناسایی علل ریشه‌ای احتمالی براساس نقل قول‌های زنان کارگر کشاورزی

صاحب‌نظران و مسئولان اجرایی

در گام بعدی علل ریشه‌ای احتمالی شناسایی شده است و برای این منظور، نقل قول‌ها و علل ریشه‌ای احتمالی برای پدیده زنان کارگر کشاورزی شهرستان دلفان از دیدگاه زنان و صاحب‌نظران و مسئولان اجرایی در جدول ۳ آمده است.

جدول ۳. نقل قول‌ها و علل ریشه‌ای احتمالی از دیدگاه زنان کارگر کشاورزی و صاحب‌نظران و مسئولان اجرایی

گروه‌ها	نقل قول‌ها	علت ریشه‌ای احتمالی
زنان کارگر کشاورزی	ما برای تأمین مایحتاج روزانه خودمون و بچه‌هامون مشکل داریم، حتی توی خوراک، پوشاک و اجاره موندیم. مردا بیکارن. بعضی مریضن یا تصادف کردن و نمی‌تونن کار کنن یا معتادن و افتادن گوشه خونه. دخترها یا پسرها ازدواج می‌کنن بعد مدتی طلاق می‌گیرن و برمی‌گردن؛ اونم با بچه کوچیک. با این کار می‌تونیم همه رو دور هم نگه داریم. از شش صبح می‌ریم تا هفت شب. البته یه خوبی‌هایی هم داره؛ مثلاً می‌تونیم بعضی وقت‌ها دیر بریم یا زود برگردیم خونه به‌خاطر بچه کوچیک یا اینکه یه وقتی مریض بشیم یا مراسم داشته باشیم یا زایمان کنیم مجبور نیستیم حتماً بریم سر کار. اختیار و صلاحمون دست خودمونه.	اجبار برای پذیرش شرایط به‌دلیل فقر، بیکاری، اعتیاد، زندان، مرگ یا ازکارافتادگی سرپرست اصلی
	درسته این کار خیلی پول نداره، اما ما برای تأمین مایحتاج روزانه خودمون و بچه‌هامون مشکل داریم، حتی توی خوراک، پوشاک و مسکن و اجاره‌مون موندیم. مردا بیکارن یا تصادف کردن و نمی‌تونن کار کنن یا معتادن و افتادن گوشه خونه. دخترها یا پسرها هم ازدواج می‌کنن، بعد مدتی طلاق می‌گیرن و برمی‌گردن پیشمون تازه با بچه کوچیک. مجبوریم یه نونی دربیاریم تا بقیه بخورن و نمبرن. همین قدر که بتونیم همه خانواده رو دور هم نگه داریم و یه حداقلی براشون تأمین کنیم، خوبه. ما بیکاریم و هیچ کار ثابتی نداریم. از شش صبح میریم سرکار تا هفت شب، بدون اینکه ساعت مشخصی تعیین کنن برای شروع و پایان کارمون، اما یه خوبی‌هایی هم داره؛ مثلاً می‌تونیم دیر بریم یا زود برگردیم خونه. بعضی از ما بچه کوچیک داریم و باید بهش برسیم. مگه ما کارمندیم که هر صبح بریم انگشت بزنینم؟ اگر یه وقتی مریض بشیم یا مراسم	فرار از دردهای فعالیت مستمر در ساعت کار منظم بی‌میلی به تعهدات بلندمدت و منظم شغلی

گروه‌ها	نقل قول‌ها	علت ریشه‌ای احتمالی
	داشته باشیم یا زایمان کنیم مجبور نیستیم حتماً بریم سر کار. اختیار و صلاحمون دست خودموئه.	
	ما سواد آنچنانی یا مهارت زیادی نداریم. کار دیگه‌ای نیست که از پشش بریباییم. درسته مناسب توان جسمی و روحی خانم نیست، اما تنها کاریه که می‌تونیم. نیازی به سواد نداره. جد اندر جد کارهای کشاورزی و دامداری و... رو انجام می‌دادیم. به همدیگه کمک می‌کنیم. هر کی هم بلد نیست، کنار دستمون بهش یاد می‌دیم. دستمون رو نگاه می‌کنه و کم کم یاد می‌گیره. هوای هم رو داریم. بعد هم با هم می‌ریم و برمی‌گردیم و غمی به باد می‌دیم.	بی‌سوادی و کم‌سوادی
	ما از اینجا با هر وسیله که باشه، از وانت یا مینی بوس فرسوده، می‌ریم هر جا که کار هست. مسافت‌ها دوره و جاده‌ها خرابه، فقط همین ماشین‌ها می‌تونن جاده‌ها رو برن و بیان. پول کرایه یا وسیله دیگه نداریم که خودمون بریم. می‌شینیم دور میدون تا با ماشین بیان دنبالمون؛ مفته. مردها هم راحت اجازه میدن. مردم هم حرف در نمیارن؛ چون با همیم. چون مسافت‌ها دوره و جاده‌ها خرابه، فقط همین ماشین‌ها می‌تونن در جاده بارها برن و بیان. اگر هم تصادف کنند محکماند! مال کارفرما هم هستند. ما هم چیزمون بشه، مجبورن پول درمانمون رو بدن.	امکان انجام فعالیت‌های ساده و غیرتخصصی و فاقد مهارت
	تو این شهر کارخونه یا کارگاهی نیست. تولیدی‌ها هم ما رو نمی‌خوان. کار ثابت و همیشگی که امیدی بهش باشه نیست. ما هم می‌آییم دور میدون. این کار بخور نمیر، تنها چاره‌س. امیدی به آینده‌اش نداریم، اما اگه نریم، از گشنگی می‌میریم. از صبح تا شب جون می‌کنیم، اما سرمایه نداریم برای کار دیگه. خیلی از زمینداران مزرعه‌ها رو ول کردن و رفتن؛ چون آب نیست. بارندگی کمه. خاک هم بی‌بار شده. کشاورزی به صرفه نیس. از یه زمین کوچیک مگه چقدر درمیاد؟ همه‌اش میره پای هزینه و قرض‌ها. مجبوریم با هر شرایطی توی مزرعه‌های دیگه کار کنیم.	احساس امنیت از کار گروهی و سفر جمعی به دلیل محدودیت عرفی حضور زنان در بازار کار
	امیدی نیس دولت کاری کنه. هر چند وقت از جهاد و فرمانداری و بسیج و... جلسه می‌ذارن. سرکارگرها رو صدا می‌کنن و شعار میدن و وقتمون رو می‌گیرن و الکی به سرکارگرها گیر میدن. اونا هم می‌ترسن و تا چند وقت نمیان دنبال ما! شما که کاری برامون نمی‌کنین چرا کارمون رو	نبود واحدهای تولیدی و صنایع کوچک مقیاس
		دردسترس بودن فرصت‌های کاری مرتبط با کشاورزی

علت ریشه‌ای احتمالی	نقل قول‌ها	گروه‌ها
	ازمون می‌گیرین؟ انگاری ما افتادیم گردن دولت که اینقدر اذیت می‌کنه! هر وقت میان والا کار کم می‌شه. کسی یا اداره‌ای پیگیر، مسئول یا جوابگوی وضعیت زندگی ما نیست. نه قانونی نه مقرراتی نه جای مشخصی. ما رها شده‌ایم. برای همین قرارمون دور میدونه هر روز. شاید ما رو ببینن و صدامون به جایی برسه و کمکمون کنن.	
بی‌اعتمادی به وعده‌های دولت برای فراهم‌سازی رفاه خانوارها	بنابر تحقیقات، این زنان متعلق به خانواده‌های ضعیف‌اند و با چالش‌هایی مانند اعتیاد و طلاق دست و پنجه نرم می‌کنند. همچنین، در این مناطق با وجود ظرفیت‌های بالقوه گسترده، برای ایجاد عرصه‌های کاری بسترسازی نشده است. این‌ها در جریان نیستند که قانونی برای کارهای غیررسمی وجود دارد یا خیر.	
تمایل برخی زنان برای استقلال مالی و ترک خانه در هر روز	از دید روان‌شناسی بیشتر زنان به ساعت‌هایی برای آرامش و تمدد اعصاب به دور از محیط پرچالش خانواده نیاز دارند. شاید خودشان هم متوجه این نیازشان نباشند، اما همین زنان ترجیح می‌دهند ساعت کاری نامشخص داشته باشند و در قید چارچوب اداری و سازمانی نباشند. اکثر این زنان فرزندان کوچک دارند؛ بنابراین، این کارها با ساعت منعطف به آنان در زندگی‌شان، علاوه بر استقلال مالی قدرت مانور و اختیار عمل بیشتر می‌دهد.	
پیامدهای گذار فرهنگی از اندیشه‌های مردسالارانه به تفکرات فمینیستی	بین نقش جدید زنان در خانواده (به‌عنوان نان‌آور) و تفکر مدیر و مالک بودن مردان در خانواده و اعمال خشونت خانوادگی علیه این زنان تعارض جدی وجود دارد. این چالش آشکار یکی از نشانه‌های جامعه در حال گذار از فرهنگ سنتی و مردسالارانه به تفکرات فمینیستی است.	
فرار زنان از انجام نقش‌های سنتی و خشونت مردان	زنان کارگر به پشتوانه کسب درآمد و استقلال مالی به نوعی از انجام نقش‌های سنتی خانوادگی و بدون مزد سر باز می‌زنند و اقتدار مردانه را زیر سؤال می‌برند. مرد که توان مالی ندارد و قدرت خود در خانواده را نیز در معرض نابودی می‌بیند، به خشونت خانگی متوسل می‌شود تا شاید جایگاه متزلزل خود را بهبود ببخشد. غافل از اینکه همین خشونت خانگی سبب دوری بیشتر زنان شاغل از محیط خانواده می‌شود. همچنین، شاهد کم‌کاری و سهل‌انگاری سازمان‌های دولتی و ادارات متولی و رسانه‌ها در زمینه رفع مشکلات ناشی از تعدد نقش‌های زنان کارگر کشاورزی و ایجاد تعادل بین نقش‌های	

گروه‌ها	نقل قول‌ها	علت ریشه‌ای احتمالی
	آنان در بیرون و درون خانواده هستیم. به این زنان درباره‌شان و جایگاهشان به‌عنوان بانوی مسلمان ایرانی آموزش مناسبی داده نشده است. پس ضرورت دارد در این مورد آینده‌نگری و پیش‌بینی‌های لازم فرهنگی اجتماعی صورت گیرد.	
صاحب‌نظران و مسئولان اجرایی	با توجه به ماهیت کار کشاورزی و پرداخت نامنظم دستمزد، این زنان که معمولاً سرپرست خانوارهای پرجمعیت‌اند، به اعتبار دستمزد کارشان به شکل نسیه یا اقساطی مایحتاج خود را تأمین می‌کنند و این نوع کار، قدرت خرید آنان را تا حدی افزایش می‌دهد. مشاهدات میدانی و واقعی نشان می‌دهد واقعاً کار دیگری که برای این زنان مناسب باشد وجود ندارد. به نظر می‌رسد راهی جز این ندارند و این تنها کار بی‌دردسری است که در حال حاضر می‌توانند به‌عنوان یک زن کارگر بی‌سرپرست یا بدسرپرست برای تأمین مایحتاج روزانه انجام بدهند. با وجود چالش‌های جسمی و روحی زنان در این نوع فعالیت، بعضی نقاط مثبت هم از سخنان آن‌ها به نظر می‌رسد که تا اندازه‌ای به تفکر اپیکوریسم نزدیک می‌شود؛ این‌ها فاقد سواد و مهارت خاصی هستند و این کار را غنیمت می‌دانند. همچنین، حضور در گروه‌های کاری همجنس برایشان رضایت خاطر و شادی و آرامش روحی ایجاد می‌کند. این زنان می‌توانند ضمن کار، دردها و مشکلات خود را مطرح کنند و به نوعی مشورت درون‌گروهی دارند و برای مسائلشان راه‌حل‌های عملیاتی پیدا می‌کنند. البته با توجه به خطرهای جبران‌ناپذیر این نوع کار و شرایطش برای زنان کارگر ضرورت اطلاع‌رسانی و آگاهی‌دادن به این زنان در خصوص اجرای قانون (معافیت از انجام کار سخت و زیان‌آور و کار در شب) فوری و الزامی است.	کسب اعتبار اجتماعی خانواده گسترده با هزینه زیاد و درآمد ناکافی
		وجود گزینه‌های محدود شغلی (از روی ناچاری) دنباله‌روی از کار اجداد

علت ریشه‌ای احتمالی	نقل قول‌ها	گروه‌ها
	مردان به سرعت شغل‌های ساده‌تر و کم‌خطرتر با درآمد بیشتر را قبضه می‌کنند و زنان کارگر گزینه‌های محدودتری دارند. صاحبان مشاغل خطرناک، سخت و آسیب‌زا نیز ترجیح می‌دهند با زنان کار خود را پیش ببرند؛ زیرا مطیع‌تر و قانع‌ترند. این زن‌ها طی سالیان متعدد از بچگی مهارت انجام این نوع کارها را از والدین و اقوام خود آموخته‌اند؛ زیرا پیش از این به‌عنوان کارگران بدون مزد فامیلی در خانواده‌های خود فعالیت می‌کردند و با توجه به پرداخت‌نشدن هیچ دستمزدی به آنان، در آمارهای رسمی نیز منظور نشده‌اند.	
انتقاد واکنشی نسبت به کم‌توجهی مسئولان	چیزی با عنوان کار مولد و پایدار در عرصه میدانی نداریم و فقط انجام و اتمام سریع کار کشاورزی، بدون توجه به ضرورت فراهم کردن بستر اجتماعی-اقتصادی و توسعه کار شایسته اهمیت دارد که پایدار و دارای ماهیت مولد و پویا باشد. این امر از طریق ظرفیت‌سازی برای اشتغال در واحدهای کوچک و متوسط به‌راحتی قابل دستیابی است. این زنان احساس می‌کنند حمایت اجتماعی ندارند. از منظر جامعه‌شناسانه، می‌توان این پدیده را به‌عنوان نوعی اعتراض خاموش به نادیده گرفته شدن از سوی سازمان‌های متولی دانست. همچنین، زنان در قالب یک گروه مشخص و خودجوش جمع شده‌اند و ممکن است این شیوه مطالبه اهداف آنان ناخودآگاه در قالب یک جنبش اجتماعی در آینده برای امنیت اجتماعی و سیاسی منطقه چالش‌برانگیز باشد. مشکل عمده زنان، در یک مثلث جای می‌گیرد: فقر مالی و آموزشی، بیکاری و اعتیاد. این مثلث خانمان‌سوز سبب بروز پدیده نشستن زنان دور میدانی شده است که معمولاً جای حضور مردان کارگر بوده است. به‌علاوه، ادارات متولی و سازمان‌های اقتصادی در ایجاد اشتغال رسمی که شایسته شأن و کرامت زن ایرانی مسلمان باشد، عملکرد قابل قبولی نداشته‌اند و اساساً تعریف مشترک و مشخصی از رفاه قشر کارگر ندارند و فقط به مباحثی مانند تعیین خط فقر و شاخص فلاکت بسنده می‌کنند. این ادارات می‌توانستند شاخص‌های رفاه و بهبود سطح زندگی را با جدیت بیشتری دنبال کنند و بودجه‌های لازم برای حمایت از این زنان را از دولت یا سازمان‌های مردم‌نهاد و خیران محلی و منطقه‌ای تأمین کنند.	
مطالبه‌گری زنان برای جلب توجه جامعه و نهادهای مرتبط		

گروه‌ها	نقل قول‌ها	علت ریشه‌ای احتمالی
	در بحث کار شایسته همانطور که در مفاهیم و اهداف آن موجود است طبق قانون خدمات رفاهی - ماده هشتم قانون کار جمهوری اسلامی، باید هدف بهبود رفاه و افزایش کیفیت زندگی این زنان باشد نه افزایش سود و کاهش هزینه برای کارفرما که شاهدش هستیم	

با توجه به جدول ۳، براساس گفته‌های زنان کارگر کشاورزی، علت‌های ریشه‌ای احتمالی برای بروز این پدیده عبارت‌اند از: اجبار برای پذیرش شرایط به‌دلیل فقر، بیکاری، اعتیاد، زندان، مرگ یا ازکارافتادگی سرپرست اصلی؛ فرار از دردهای فعالیت مستمر در ساعت کار منظم؛ بی‌میلی به تعهدات بلندمدت و منظم شغلی؛ بی‌سوادی و کم‌سوادی؛ امکان انجام فعالیت‌های ساده و غیرتخصصی و فاقد مهارت؛ احساس امنیت از کار گروهی و سفر جمعی به‌دلیل محدودیت عرفی حضور زنان در بازار؛ نبود واحدهای تولیدی و صنایع کوچک‌مقیاس؛ دردسترس بودن فرصت‌های کاری مرتبط با کشاورزی؛ بی‌اعتمادی به وعده‌های دولت برای فراهم‌سازی رفاه خانوارها. همچنین، براساس جدول ۳، صاحب‌نظران و مسئولان اجرایی علت‌های ریشه‌ای احتمالی برای بروز این پدیده را به شرح زیر بیان کرده‌اند: تمایل برخی زنان برای استقلال مالی و ترک خانه در هر روز؛ پیامدهای گذار فرهنگی از اندیشه‌های مردسالارانه به تفکرات فمینیستی؛ فرار زنان از انجام نقش‌های سنتی و خشونت مردان؛ کسب اعتبار اجتماعی؛ خانواده گسترده با هزینه زیاد و درآمد ناکافی؛ وجود گزینه‌های محدود شغلی (از ناچاری)؛ دنباله‌روی از کار اجداد؛ انتقاد واکنشی نسبت به کم‌توجهی مسئولان و مطالبه‌گری زنان برای جلب توجه جامعه و نهادهای مرتبط.

۴-۴. رتبه‌بندی علل ریشه‌ای احتمالی

پس از شناسایی و استخراج علل ریشه‌ای احتمالی، در این مرحله طبق جدول ۴ رتبه‌بندی علل ریشه‌ای احتمالی در قالب ماتریس رتبه‌بندی GUT صورت می‌گیرد:

جدول ۴. رتبه‌بندی علل ریشه‌ای از دیدگاه زنان کارگر کشاورزی و صاحب‌نظران و مسئولان اجرایی

رتبه‌بندی GUT	بدر شدن مسئله	فوریت حل مسئله	شدت مسئله	علل ریشه‌ای	مورد مطالعه
۱۲۵	۵	۵	۵	اجبار برای پذیرش شرایط به دلیل فقر، بیکاری، اعتیاد، زندان، مرگ یا از کارافتادگی سرپرست	زنان کارگر کشاورزی
۱۲۵	۵	۵	۵	فرار از دروس‌های فعالیت مستمر در ساعت کار منظم	
۱۲۵	۵	۵	۵	بی‌اعتمادی به وعده‌های دولت برای فراهم‌سازی رفاه خانوارها	
۱۰۰	۵	۴	۵	احساس امنیت از کار گروهی و سفر جمعی به دلیل محدودیت عرفی حضور زنان در بازار کار	
۱۰۰	۵	۴	۵	نبود واحدهای تولیدی و صنایع کوچک‌مقیاس	
۱۰۰	۵	۴	۵	دردسترس بودن فرصت‌های کاری مرتبط با کشاورزی	
۱۰۰	۴	۵	۵	بی‌میلی به تعهدات بلندمدت و منظم شغلی	
۸۰	۴	۴	۵	بی‌سوادی و کم‌سوادی	
۷۵	۳	۵	۵	امکان انجام فعالیت‌های ساده و غیر تخصصی و فاقد مهارت	صاحب‌نظران و مسئولان اجرایی
۱۲۵	۵	۵	۵	انتقاد واکنشی نسبت به کم‌توجهی مسئولان	
۱۲۵	۵	۵	۵	دنباله‌روی از کار اجداد	
۱۰۰	۵	۴	۵	مطالبه‌گری زنان برای جلب توجه جامعه و نهادهای مرتبط	
۸۰	۴	۴	۵	تمایل برخی زنان برای استقلال مالی و ترک خانه در هر روز	
۸۰	۴	۴	۵	خانواده گسترده با هزینه زیاد و درآمد ناکافی	
۸۰	۴	۴	۵	پیامدهای گذار فرهنگی از اندیشه‌های مردسالارانه به تفکرات فمینیستی	
۸۰	۴	۴	۵	وجود گزینه‌های محدود شغلی (از روی اجبار)	
۸۰	۴	۴	۵	کسب اعتبار اجتماعی	
۲۷	۳	۳	۳	فرار زنان از انجام نقش‌های سنتی و خشونت مردان	

* ماتریس اولویت‌بندی تصمیم‌گیری = شدت مسئله × فوریت حل مسئله × بدر شدن مسئله

طبق جدول ۴، مهم‌ترین علل ریشه‌ای با بیشترین امتیاز (۱۲۵) از دیدگاه زنان کارگر کشاورزی مربوط به اجبار برای پذیرش شرایط به دلیل فقر، بیکاری، اعتیاد، از کارافتادگی سرپرست اصلی؛ فرار از دروس‌های فعالیت مستمر در ساعت کار منظم؛ بی‌اعتمادی به وعده‌های دولت برای فراهم‌سازی رفاه خانوارها بودند. امتیاز بعدی (۱۰۰) به بی‌میلی به تعهدات بلندمدت و

منظم شغلی؛ احساس امنیت از کار گروهی و سفر جمعی به دلیل محدودیت عرفی حضور زنان در بازار کار؛ نبود واحدهای تولیدی و صنایع کوچک مقیاس؛ دردسترس بودن فرصت‌های کاری مرتبط با کشاورزی اختصاص داشت. در جایگاه سوم رتبه‌بندی (با امتیاز ۸۰) علل ریشه‌ای احتمالی زیر بیان شدند: بی‌سوادی و کم‌سوادی. براساس جدول ۴، صاحب‌نظران و مسئولان اجرایی علت‌های ریشه‌ای برای بروز این پدیده را به شرح زیر بیان کرده‌اند: دنباله‌روی از کار اجدادی و تضاد واکنشی نسبت به کم‌توجهی مسئولان که بیشترین رتبه (۱۲۵) را داشتند. جایگاه بعدی (با رتبه ۱۰۰) به موارد زیر اختصاص داشت: مطالبه‌گری زنان برای جلب توجه جامعه و نهادهای مرتبط. سومین رتبه (۸۰) مربوط است به تمایل برخی زنان برای استقلال مالی و ترک خانه در هر روز، خانواده گسترده با هزینه زیاد و درآمد ناکافی، پیامدهای گذار فرهنگی از اندیشه‌های مردسالارانه به تفکرات فمینیستی، وجود گزینش‌های محدود شغلی (از روی ناچاری)، کسب اعتبار اجتماعی با وجود پرداخت نامنظم دستمزد.

۴-۵. شناسایی و اعتباربخشی شاخص‌های بومی استخراج‌شده برای متغیر اشتغال

در این بخش از پژوهش، شاخص‌های بومی و خاص زنان کارگر کشاورزی شهرستان دلفان استخراج شد. برای این منظور، از نقل‌قول‌های حاصل از مصاحبه‌ها و تحلیل محتوای جهت‌دار استفاده شد. شاخص‌های اولیه، طی فرایند تحلیل داده‌ها و با هدف مثلث‌سازی و اعتباربخشی، بارها مورد بازبینی زنان کارگر، صاحب‌نظران و مسئولان قرار گرفت و درنهایت شاخص‌های نهایی استخراج شد. در جدول ۵ نقل‌قول‌ها و شاخص‌های استخراج‌شده از مصاحبه با زنان کارگر کشاورزی و صاحب‌نظران و مسئولان اجرایی برای متغیر اشتغال آمده است.

جدول ۵. شاخص‌های متغیر اشتغال از دیدگاه زنان کارگر کشاورزی و صاحب‌نظران و مسئولان اجرایی

گروه	نقل قول‌ها	شاخص	میانگین اهمیت*
زنان کارگر کشاورزی	ما برای تأمین مایحتاج روزانه مشکل داریم؛ حتی توی خوراک، پوشاک و مسکن و اجاره موندیم. مردا بیکارن یا افتادن گوشه‌خونه. دختر و پسرها هم ازدواج می‌کنن بعد طلاق می‌گیرن و با بچه برمی‌گردن. مجبوریم به نونی دربیاریم تا همه رو دور هم نگه داریم. درسته این کار خیلی پول نداره، اما خب شرایط باید طوری باشه که سطحی از رفاه و بهبود زندگی ما رو تأمین کنه.	تأمین رفاه و بهبود سطح زندگی	۳
صاحب‌نظران و مسئولان اجرایی	مشکل عمده زنان، در یک مثلث جای می‌گیرد: فقر مالی و آموزشی، بیکاری و اعتیاد. این مثلث خانمان‌سوز سبب بروز پدیده نشستن زنان دور میدانی شده است که معمولاً جای حضور مردان کارگر بوده است. ادارات متولی در ایجاد اشتغال رسمی که شایسته شأن و کرامت زن ایرانی مسلمان باشد، عملکرد مناسب نداشته‌اند و اساساً تعریف مشترک و مشخص از رفاه قشر کارگر ندارند و فقط به مباحثی مانند تعیین خط فقر و شاخص فلاکت بسنده می‌کنند. متولیان باید تعیین شاخص‌های رفاه و بهبود سطح زندگی را به‌جد دنبال کنند و بودجه حمایت زنان را از دولت یا سازمان‌های مردم‌نهاد و خیران محلی و منطقه‌ای تأمین کنند. در بحث کار شایسته طبق ماده هشتم قانون کار، باید هدف بهبود رفاه و افزایش کیفیت زندگی این زنان باشد نه افزایش سود و کاهش هزینه برای صاحب‌کار که شاهدش هستیم.		
زنان کارگر کشاورزی	قرارداد نداریم. فقط یه واسطه همه‌کاره‌س، آن هم شفاهی و موقت. کسی پیگیر، مسئول یا جوابگوی وضع ما نیست. نه قانونی. ما رها شده‌ایم. برای همین قرامون دور میدونه. شاید ما رو ببینن و صدامون به جایی برسه و کمکمون کنن.	انعقاد قرارداد	۳
صاحب‌نظران و مسئولان اجرایی	برای زنان تأمین نیاز اولیه اولویت است و انعقاد قرارداد اهمیت چندانی ندارد. صاحب‌کاران می‌دانند زنان ادعای قرارداد ندارند و کمتر دنبال مناقشه‌اند؛ بنابراین، از ناآگاهی آنان سوءاستفاده می‌شود. ضرورت دارد با تدبیر مسئولان ذی‌ربط، شرایط خاص برای انعقاد، تعلیق قرارداد کار و... در نظر گرفته شود.		
زنان کارگر کشاورزی	والله این کار ثابت و همیشگی نیست، در همه فصل‌ها مانند پاییز و زمستان نیست، تولیدی هم نیست. ما فقط چند ماه خدمتی می‌کنیم و امیدی به آینده‌ش نداریم. این کار فقط بخور نمیره، در حدیه که اگه نریم از گشتگی می‌میریم. از صبح تا شب جون می‌کنیم حتی به خوراک، پوشاک و اجاره نمی‌رسه.	اشتغال پایدار و مولد	۲/۵

		چیزی با عنوان کار مولد و پایدار در عرصه میدانی نداریم و فقط انجام سریع کار کشاورزی، بدون توجه به بستر اجتماعی-اقتصادی و توسعه کار شایسته اهمیت دارد که پایدار و دارای ماهیت مولد و پویا باشد. این امر از طریق ظرفیت‌سازی برای اشتغال در واحدهای کوچک و متوسط براحتی قابل دستیابی است.	صاحب‌نظران و مسئولان اجرایی
		این کار مناسب توان جسمی ما نیست. از صبح تا شب باید کمرمون بشکند با کارهایی که سخته واسه یک خانم، جلو چشم مرد غریبه، سرکارگر اهمیتی نمیده این کار مناسب توان جسمی و روحی ماست یا نه، اما این تنها کاره که می‌تونیم. نیاز به سواد نداره. جد اندر جد کشاورزی و دامداری ... رو انجام می‌دادیم.	زنان کارگر کشاورزی
۲/۵	اشتغال متناسب با توان جسمی و روحی زنان	مشاهدات میدانی نشان می‌دهد کار مناسب دیگری برای این زنان وجود ندارد. با وجود چالش‌های جسمی و روحی زنان در این نوع فعالیت، بعضی نقاط مثبت هم از سخنان آن‌ها به نظر می‌رسد که تا اندازه‌ای به تفکر اپیکوریسم نزدیک می‌شود؛ این‌ها فاقد سواد و مهارت خاصی‌اند و این کار را غنیمت می‌دانند. همچنین، حضور در گروه‌های کاری همجنس برایشان رضایت خاطر و شادی و آرامش روحی ایجاد می‌کند. این زنان می‌توانند ضمن کار، دردها و مشکلات خود را مطرح کنند و به نوعی مشورت درون‌گروهی دارند و برای مسائلشان راه‌حل‌های عملیاتی پیدا می‌کنند. البته با توجه به خطرهای جبران‌ناپذیر این نوع کار و شرایطش برای زنان کارگر ضرورت اطلاع‌رسانی و آگاهی‌دادن به این زنان در زمینه اجرای قانون (معافیت از انجام کار سخت و زبان‌آور و کار در شب) فوری و الزامی است.	صاحب‌نظران و مسئولان اجرایی
		ما کار ثابتی نداریم. از هفت صبح میریم سرکار تا هفت شب، بدون اینکه ساعت مشخصی تعیین کنن برای شروع و پایان کارمون.	زنان کارگر کشاورزی
۲	ساعات کار مناسب و مشخص	بنا بر تحقیقات، این زنان متعلق به خانواده‌های ضعیف‌اند و نمی‌دانند قانونی برای کارهای غیررسمی وجود دارد یا خیر. اکثر این زنان فرزندان کوچک دارند و باید ساعت کار آنان معلوم باشد. با توجه به اولویت بالای این مشکل ضرورت تدوین ساعات کار مناسب و مشخص و رعایت قانون کار در این مورد احساس می‌شود.	صاحب‌نظران و مسئولان اجرایی
۲	امکانات مناسب ایاب و ذهاب	با وانت یا مینی‌بوس کهنه می‌برنمون. پول یا وسیله دیگه نداریم که بریم مزرعه. می‌شینیم دور میدون تا با ماشین بیان دنبالمون. مسافت دوره و جاده خرابه، فقط همین ماشین‌ها هست. اگر هم تصادف کنن و چیزیمون بشه، چکار می‌شه کرد؟	زنان کارگر کشاورزی

کارگران زن	این زنان نمی‌توانند کرایه بدهند. وضعیت ماشین‌ها هم اسفبار است، اما این خودروها در منطقه صعب‌العبور و روستاهای دور تردد دارند. از نظر عرف فرهنگی و اجتماعی منطقه، تردد جمعی بهتر جا افتاده است و زنان تصور می‌کنند به این ترتیب از ظن و گمان نابجا محفوظ می‌مانند. ضرورت تهیه وسایل حمل‌ونقل مناسب و استاندارد به‌ویژه برای کارگران زن و کودکان همراهشان بدیهی است.	صاحب‌نظران و مسئولان اجرایی
۱/۵ پرداخت اضافه‌کار متناسب با حجم کار	برای کاری که اضافه نگه‌مون می‌دارند، پول نمیدن. سرکارگر هر طور دلش بخواد دستمزد میدنه براساس کار، اما ما حتی قدرت خرید نان نداریم و مجبوریم قبول کنیم. برای همین هر کاری با هر دستمزدی و هر ساعتی که بگن قبول می‌کنیم.	زنان کارگر کشاورزی
	این زنان از شدت فقر هر کاری با هر دستمزدی را قبول می‌کنند؛ زیرا پیش از این به‌عنوان کارگران بدون مزد در خانواده کار می‌کردند و با توجه به نگرفتن دستمزد، در آمارهای رسمی نیز منظور نشده‌اند. آنان از کار اضافی که بتوانند در خانه انجام دهند استقبال می‌کنند؛ زیرا از کمک فرزندان و حتی همسر معلول و از کارافتاده یا معتاد که نمی‌توانند از خانه بیرون بیایند، بهره می‌برند. تعداد زنان کارگر کشاورزی در منطقه طبق اسناد رسمی بیش از ششصد نفر و طبق گفته خودشان بیش از یک و نیم میلیون نفرند؛ بنابراین، اگر یک وظیفه با دستمزد نامتناسب و کم پیشنهاد شود، تقریباً همه زنان می‌پذیرند؛ زیرا رقابت جدی در این بازار کار غیررسمی وجود دارد. با این‌همه باید تناسبی بین حجم کار و میزان دستمزد تعیین شود و مابه‌التفاوت آن در قالب یک درصد مشخص پرداخت شود وگرنه این ظلم آشکار همچنان ادامه دارد.	صاحب‌نظران و مسئولان اجرایی

* میانگین اهمیت از ۳

* معیار اهمیت: بسیار مهم (۳)، تا حدودی مهم (۲)، کم اهمیت (۱)

طبق جدول ۵، براساس نقل‌قول‌های استخراج‌شده از مصاحبه با زنان کارگر کشاورزی و مسئولان و کارشناسان در مؤلفه اشتغال، هفت شاخص «ساعات کار مناسب و مشخص»، «انعقاد قرارداد»، «اشتغال پایدار و مولد»، «امکانات مناسب ایاب و ذهاب کارگران زن»، «تأمین رفاه و بهبود سطح زندگی»، «اشتغال متناسب با توان جسمی و روحی زنان» و «پرداخت اضافه‌کار متناسب با حجم کار» برای کار شایسته استخراج شد. در میان این شاخص‌ها به‌ترتیب بیشترین میانگین مربوط بود به «تأمین رفاه و بهبود سطح زندگی» و «انعقاد قرارداد» که زنان کارگر کشاورزی و صاحب‌نظران درجه اهمیت آن‌ها را بسیار مهم (۳) دانستند. کم‌اهمیت‌ترین شاخص مربوط به «پرداخت اضافه‌کار متناسب با حجم کار» با میانگین ۱/۵ ارزیابی شد.

۴-۶. اطلاعات جمعیت‌شناختی گروه زنان کارگر کشاورزی در بخش کمی

در جدول ۶ متغیرهای توصیفی شامل سن، سطح تحصیلات، وضعیت سرپرستی، ابعاد خانوار و تجربه کار کشاورزی بر حسب مهارت اعضای نمونه بررسی شده است.

جدول ۶. اطلاعات جمعیت‌شناختی اعضای نمونه (زنان کارگر کشاورزی)

متغیرهای توصیفی	فراوانی	درصد
سن	زیر ۲۰ سال	۴/۵
	۲۱ تا ۴۰ سال	۲۴/۲
	۴۱ تا ۶۰ سال	۴۵/۵
	۶۱ سال و بیشتر	۲۵/۸
سطح تحصیلات	بی‌سواد	۴۰/۲
	ابتدایی	۳۶/۴
	راهنمایی و دبیرستان	۱۳/۶
	دیپلم و بالاتر	۹/۸
وضعیت سرپرستی	بدسرپرست	۵۲/۳
	بی‌سرپرست / مطلقه / بیوه	۳۲/۶
	مجرد	۱۵/۱
ابعاد خانوار	تک نفره	۸/۳
	۲ تا ۴ نفره	۳۱/۸
	۵ تا ۷ نفره	۴۴/۷
	۸ نفره و بیشتر	۱۵/۲
تجربه کار کشاورزی	کمتر از یکسال	۱۲
	۱ تا ۵ سال	۲۸
	۶ تا ۱۰ سال	۲۸/۸
	۱۱ سال و بیشتر	۴۳/۲
مجموع اعضای نمونه به تفکیک هریک از متغیرهای توصیفی	۱۳۲	۱۰۰/۰

۴-۷. وضعیت موجود زنان کارگر کشاورزی به لحاظ شاخص‌های کار شایسته در متغیر اشتغال

وضعیت موجود زنان کارگر کشاورزی به لحاظ شاخص‌های کار شایسته در متغیر اشتغال مطابق با جدول ۷ آمده است.

جدول ۷. وضعیت موجود زنان کارگر کشاورزی به لحاظ شاخص‌های کار شایسته در متغیر اشتغال (n=۱۳۲)

ردیف	شاخص‌ها	میانگین*	انحراف معیار	رتبه
۱	امکانات مناسب ایاب و ذهاب کارگران زن	۳	۰	۱
۲	اشتغال متناسب با توان جسمی و روحی زنان	۲/۳۸	۰/۴۷	۲
۳	پرداخت اضافه کار متناسب با حجم کار	۱/۸۴	۰/۳۹	۳
۴	انعقاد قرارداد	۱/۷۰	۰/۹	۴
۵	ساعات کار مناسب و مشخص	۱/۶۵	۰/۵۹	۵
۶	تأمین رفاه و بهبود سطح زندگی	۱	۰	۶/۵
۷	اشتغال پایدار و مولد	۱	۰	۶/۵
---	کل	۱/۸۰	۰/۱۱	---

* میانگین وضعیت: بد و نامناسب (۱)؛ تا حدودی خوب و مناسب (۲)؛ خوب و مناسب (۳)

جدول ۷، وضعیت موجود زنان کارگر به لحاظ هفت شاخص مرتبط با متغیر اشتغال را نشان می‌دهد. مطابق با نظر زنان، وضعیت آنان به لحاظ شاخص «امکانات مناسب ایاب و ذهاب کارگران زن (میانگین ۳)» در وضعیت مناسب قرار دارد. همچنین، به لحاظ شاخص‌های «اشتغال متناسب با توان جسمی و روحی زنان (۲/۳۸)»، «پرداخت اضافه کار متناسب با حجم کار (۱/۸۴)» در وضعیت نسبتاً مناسبی قرار دارند. زنان به لحاظ شاخص‌های «انعقاد قرارداد (۱/۷۰)»، «ساعات کار مناسب و مشخص (۱/۶۵)» در شرایط متوسطی قرار دارند. نامناسب‌ترین وضعیت (با میانگین ۱) مربوط به شاخص‌های «تأمین رفاه و بهبود سطح زندگی» و «اشتغال پایدار و مولد» است. به طور کلی، وضعیت متغیر اشتغال از دیدگاه زنان کارگر کشاورزی اندکی بالاتر از متوسط ارزیابی شد (۱/۸).

۴-۸. مقایسه میانگین شاخص‌های وضعیت موجود با میانگین شاخص‌های وضعیت

مطلوب در متغیر اشتغال کار شایسته زنان کارگر کشاورزی

در مراحل قبل شاخص‌های بومی کار شایسته زنان کارگر استخراج شد و اهمیت هریک از شاخص‌ها نیز ارزیابی شد. به عبارتی، اهمیت هریک از شاخص‌ها نشانگر وضعیت مطلوب آن شاخص است. همچنین، در مراحل قبل وضعیت موجود زنان کارگر کشاورزی به لحاظ شاخص‌های شناسایی شده ارزیابی شد. در این مرحله، شکاف بین وضعیت مطلوب و وضعیت موجود مورد واکاوی قرار می‌گیرد. درواقع، این مقایسه دید واقع‌بینانه‌ای را برای بهبود وضعیت موجود و نیز راهکارهایی به ذی‌نفعان ارائه می‌دهد. در جدول ۸، وضعیت شکاف شاخص‌های متغیر اشتغال کار شایسته زنان کارگر کشاورزی آمده است.

جدول ۸. آزمون تی تک‌نمونه‌ای جهت مقایسه میانگین شاخص‌های وضعیت موجود با میانگین شاخص‌های وضعیت مطلوب در متغیر اشتغال کار شایسته زنان کارگر کشاورزی

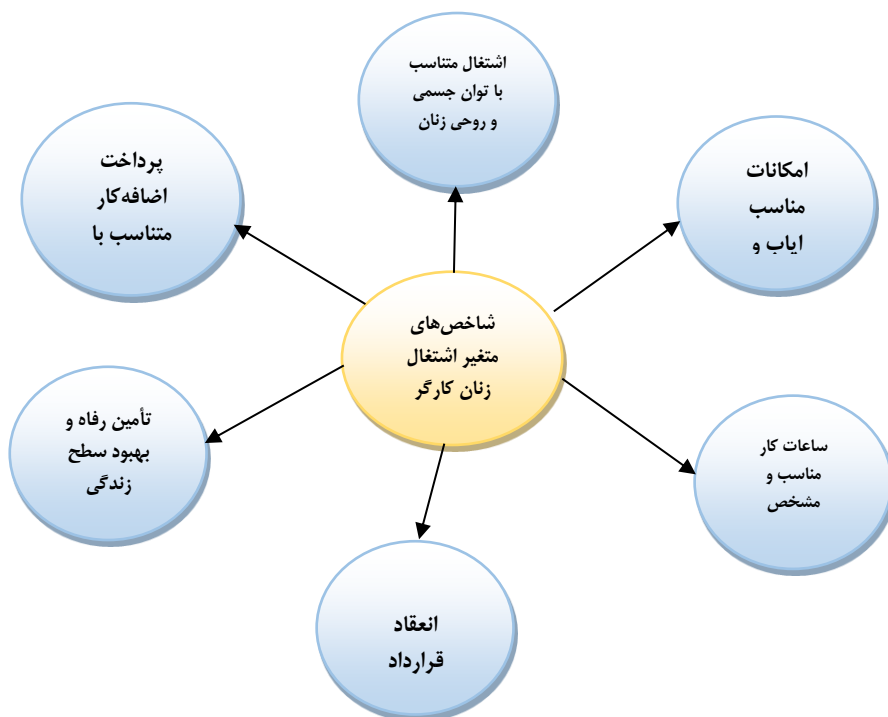
%۹۵		Mean Difference	Sig (2-taile)	df	t	میانگین وضعیت موجود	میانگین وضعیت مطلوب	شاخص‌ها
Upper	Lower							
۱/۰۱	۰/۹۷	۰/۹۹	۰/۰۰۰	۱۳۱	۱۰۶	۳	۲	امکانات مناسب ایاب و ذهاب کارگران زن
۰/۴۱	۰/۲۶	۰/۳۴	۰/۰۰۰	۱۳۱	۸/۹۸	۱/۸۴	۱/۵	پرداخت اضافه‌کار متناسب با حجم کار
-۰/۰۳	-۰/۲۱	-۰/۱۲	۰/۰۰۹	۱۳۱	-۲/۶۸	۲/۳۸	۲/۵	اشتغال متناسب با توان جسمی و روحی زنان
-۰/۲۴	-۰/۴۶	-۰/۳۵	۰/۰۰۰	۱۳۱	-۶/۱۳	۱/۶۵	۲	ساعات کار مناسب و مشخص
-۱/۱۷	-۱/۴۴	-۱/۳۰	۰/۰۰۰	۱۳۱	-۱۹/۳۶	۱/۷۰	۳	انعقاد قرارداد
-۱/۴۷	-۱/۵۱	-۱/۴۹	۰/۰۰۰	۱۳۱	-۱۵۹/۵	۱	۲/۵	اشتغال پایدار و مولد

%۹۵		Mean Difference	.Sig (2-tailed)	df	t	میانگین وضعیت موجود	میانگین وضعیت مطلوب	شاخص‌ها
Upper	Lower							
-۱/۹۷	-۲/۰۱	-۱/۹۹	۰/۰۰۰	۱۳۱	-۲۱۳	۱	۳	تأمین رفاه و بهبود سطح زندگی

براساس نتایج جدول ۸، میانگین وضعیت موجود شاخص‌های «اشتغال متناسب با توان جسمی و روحی زنان»، «ساعات کار مناسب و مشخص»، «انعقاد قرارداد»، «اشتغال پایدار و مولد»، «تأمین رفاه و بهبود سطح زندگی» کمتر از میانگین وضعیت مطلوب است. براساس نتایج جدول مذکور، سطح معنی‌داری شاخص‌های «امکانات مناسب ایاب و ذهاب کارگران زن»، «پرداخت اضافه‌کار متناسب با حجم کار»، «اشتغال متناسب با توان جسمی و روحی زنان»، «ساعات کار مناسب و مشخص»، «انعقاد قرارداد»، «اشتغال پایدار و مولد»، «تأمین رفاه و بهبود سطح زندگی» کمتر از ۰/۰۱ برآورد شده است؛ بنابراین، تفاوت بین میانگین وضعیت مطلوب و موجود معنی‌دار است. درنتیجه، با ۹۹ درصد اطمینان می‌توان گفت میزان شاخص‌های مؤلفه کار شایسته که دارای عدد t منفی است، پایین‌تر از وضعیت مطلوب است. به عبارتی بین وضعیت موجود و مطلوب شکاف وجود دارد. همچنین، براساس نتایج، شاخص «تأمین رفاه و بهبود سطح زندگی» با مقدار $t = -213$ بیشترین شکاف را با وضعیت مطلوب دارد. پس از آن شاخص‌های «اشتغال پایدار و مولد» با مقدار $t = -159/5$ و «انعقاد قرارداد» با مقدار $t = -19/36$ با وضعیت مطلوب فاصله دارند.

۴-۹. الگوی عملیاتی پژوهش

با توجه به نظرهای زنان کارگر کشاورزی، برای داشتن یک الگوی مناسب طبق شکل ۱ هفت شاخص متغیر اشتغال شامل اشتغال متناسب با توان جسمی و روحی زنان، امکانات مناسب ایاب و ذهاب کارگران زن، ساعات کار مناسب و مشخص، انعقاد قرارداد، تأمین رفاه و بهبود سطح زندگی و پرداخت اضافه‌کار متناسب با حجم کار به‌عنوان ابعاد مدل تعیین شدند. پیاده‌سازی این مدل می‌تواند به افزایش اثربخشی اشتغال زنان کارگر روستایی کمک کند.

شکل ۱. طراحی الگوی اشتغال زنان کارگر کشاورزی شهرستان دلفان
(منبع: یافته‌های پژوهش)

۵. بحث

با توجه به مطالعات انجام‌شده، اشتغال زنان کارگر در درجه اول به‌عنوان یک موتور محرک اقتصادی عمل می‌کند، اما کارکردهای آن به مراتب فراتر از افزایش درآمد خانوار است (مانند استقلال مالی، کسب جایگاه اجتماعی، تعلق به گروه اجتماعی و امید به زندگی)؛ بنابراین، درآمد حاصل از کار این زنان، به‌دلیل اولویت‌دهی بالاتر به مصرف کالاهای اساسی مانند آموزش، بهداشت و تغذیه، تأثیر مستقیم و معناداری بر کاهش آسیب‌پذیری اقتصادی دارد. در بسیاری از خانوارهای روستایی، به‌ویژه در مناطقی که مردان به‌دلیل مهاجرت فصلی یا بیکاری، بار اصلی معیشت را زنان بر دوش می‌کشند، کار زنان تبدیل به «منبع اصلی بقا» شده است (بررسی

آمارهای فصلی اشتغال). با این حال، ماهیت این اشتغال اغلب فصلی، غیررسمی و با دستمزد نابرابر است که امنیت اقتصادی بلندمدت آنان را تهدید می‌کند. همچنین، زمانی که زنان روستایی به منابع درآمدی دسترسی پیدا می‌کنند، اهرم قدرت بیشتری در تصمیم‌گیری‌های درون خانوار کسب می‌کنند؛ از جمله تصمیم‌گیری در مورد امور مالی، سلامت فرزندان و حتی مشارکت در تصمیمات جمعی روستا. این دسترسی، پایه‌های ساختارهای سلسله‌مراتبی سنتی را به چالش می‌کشد و به افزایش اعتمادبه‌نفس و خودکارآمدی منجر می‌شود. با این حال، مقاومت‌های فرهنگی در برابر این تغییر گاهی به افزایش تنش‌های درون‌خانوادگی منجر می‌شود که به توجه سیاست‌گذاران نیاز دارد. با وجود اهمیت نقش‌آفرینی زنان، ساختار اشتغال آن‌ها عمیقاً آسیب‌پذیر است که این امر به مداخله سیستمی نیازمند است. بیشتر فعالیت‌های زنان کارگر (به‌ویژه در کشاورزی و صنایع دستی) در بخش غیررسمی قرار دارد. این عدم رسمیت به معنای فقدان کامل قراردادهای کاری، بیمه‌های اجتماعی (بازنشستگی و درمان) و دسترسی به تشکلهای کارگری است. این امر، زنان کارگر را در برابر شوک‌های اقتصادی، بیماری‌ها و پیری، کاملاً بدون پشتوانه باقی می‌گذارد. تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد دستمزد زنان برای کار مشابه مردان، اغلب پایین‌تر است (شکاف دستمزد جنسیتی). این امر ناشی از دو پیش فرض غلط است: اول، فرض بر اینکه کار زن «کمک هزینه» خانواده است نه درآمد اصلی؛ دوم، بر مشاغل با ارزش افزوده پایین‌تر (مانند کارگری ساده مزرعه به جای مدیریت یا فروش محصول) تمرکز دارد. دسترسی محدود به آموزش‌های فنی و حرفه‌ای به‌روز، فقدان زیرساخت‌های حمل‌ونقل ایمن و ارزان و محدودیت در بازاریابی دیجیتال، زنان روستایی را از ورود به زنجیره ارزش افزوده بالاتر بازمی‌دارد و آنان را به فروش محصولات خام در بازارهای محلی محدود می‌کند. مسیرهای پیشنهادی برای توسعه اشتغال پایدار برای گذار از اشتغال آسیب‌پذیر به اشتغال مولد و پایدار، شامل مداخلات سیاست‌گذاری چندبعدی است: الف) سرمایه‌گذاری بر تعاونی‌های متمرکز بر زنان: تقویت نهادهای کارآفرینی محلی، به‌ویژه تعاونی‌ها و شرکت‌های سهامی کوچک با محوریت زنان می‌تواند امکان دسترسی به منابع بزرگ‌تر، بازاریابی جمعی و چانه‌زنی مؤثرتر با نهادهای بالادستی را فراهم آورد. تمرکز باید بر محصولات با پتانسیل صادراتی یا برندسازی محلی (مانند محصولات ارگانیک یا صنایع دستی با کیفیت بالا) باشد. ب) اصلاحات در نظام بیمه و تأمین اجتماعی: تدوین طرح‌های بیمه اختصاصی برای کارگران کشاورز و مشاغل خانگی زنان روستایی که هزینه‌های آن متناسب با درآمد متغیر فصلی‌شان تنظیم شود، امری ضروری است. این امر مستلزم همکاری بین صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و دهیاری‌ها است. ج) تسهیل دسترسی به فناوری و بازاریابی دیجیتال: آموزش زنان

روستایی در زمینه استفاده از پلتفرم‌های آنلاین برای فروش محصولات می‌تواند شکاف جغرافیایی و محدودیت‌های فیزیکی بازار را از بین ببرد و ارزش افزوده کار آنان را به‌طور چشمگیر افزایش دهد. اشتغال زنان کارگر ستون فقرات توسعه محلی است (همان‌گونه که در نظریه رویکرد توسعه و سیاست‌گذاری) آمده است. سیاست‌گذاری موفق، نیازمند شناخت دقیق ماهیت چندگانه کار آنان است؛ یعنی نه تنها به دنبال افزایش تعداد شاغلین، بلکه به دنبال تضمین کیفیت اشتغال (شامل دستمزد عادلانه، امنیت شغلی و حقوق کار) است. نادیده گرفتن این قشر به معنای به خطر انداختن اهداف کلان توسعه پایدار و عدالت منطقه‌ای خواهد بود؛ بنابراین، هرگونه مداخله باید با رویکردی توانمندساز و حامی حقوق کار طراحی شود (نظریه توانمندسازی زنان). نتایج پژوهش‌های بسیار درباره نقش زنان در تولید بخش کشاورزی و شناخت موجود از جامعه روستایی نشان می‌دهد اغلب، کار زنان روستایی حتی از جانب خود آن‌ها نیز نادیده گرفته می‌شود و «خانه‌دار» و در بهترین شکل «کارکن فامیلی بدون مزد» شمارش می‌شوند. در نتیجه، به دلایل فرهنگی اجتماعی، ارقام گزارش شده هرگز گویای تعداد واقعی زنان کارگر روستایی به عنوان انجام دهنده کار کشاورزی نیست. براساس گزارش‌های موجود و نظرهای کارشناسان، درحالی که زنان کارگر کشاورزی از مزایای کار شایسته، فرصت‌های شغلی بهتر، حمایت‌های قانونی و اجتماعی و... برخوردار نیستند، ۶۰ درصد فعالیت‌های کشاورزی، ۶۳ درصد فعالیت‌های دامداری و بخش بزرگی از فعالیت‌های باغی و فرآوری تولیدات را به عهده دارند. با مطالعه پیش‌نگاشته‌ها متوجه می‌شویم به نسبت گستردگی اشتغال غیررسمی زنان کارگر کشاورزی و پیچیدگی‌هایش، پژوهش‌های علمی کمی در مورد آن در ایران صورت گرفته و ادبیات زنان کارگر کشاورزی محدود است. بیشتر جهت‌گیری پژوهش‌ها در ایران به سمت مشاغل غیررسمی آشکار مانند فروشندگان خیابانی، مترو، کارگران خانگی، بازاریاب‌ها و مانند آن بوده است و گستره مشاغل حوزه کشاورزی و مانند آن از توجه پژوهشی کافی برخوردار نیست. در رابطه با زنان کارگر کشاورزی در استان لرستان نیز تنها یک مورد پژوهش در ایران استخراج شد که آن هم توسط کارشناسان سازمان جهاد کشاورزی استان لرستان، به صورت یک گزارش انجام شده است. نتایج پژوهش حاضر نشان داد این زنان ۲۹ مهارت کاری دارند که می‌توان این مهارت‌ها را برای ساماندهی آنان به کار گرفت. اگرچه این مهارت‌ها به ظاهر کامل به نظر می‌رسید، اما هیچ‌گونه همسویی با شاخص‌های کار شایسته نداشت که از سوی سازمان بین‌المللی کار ارائه شده است. همچنین، این مهارت‌ها با نیازهای آموزشی آنان نیز هیچ‌گونه سنجیتی نداشت؛ بنابراین، وضعیت زنان کارگر کشاورزی در ایران و لرستان هم مطلوب نیست و پرداختن به پدیده کارگران زن کشاورزی ضروری است. خارج بودن این گستره از حاکمیت قانونی و رسمی، به این

معنا نیست که مشکلات و چالش‌های آن‌ها نادیده گرفته شود. در نتیجه، برای تحقق این اهداف می‌توان از ظرفیت کار شایسته (مدل‌ها، مؤلفه‌ها و شاخص‌های آن) برای ساماندهی زنان کارگر کشاورزی بهره برد. نتیجه نهایی نشان می‌دهد زنان بیشتر بر شاخص‌های بومی مرتبط با نظریه توانمندسازی زنان، اقتصاد نئوکلاسیک و نظریه نقش‌های جنسیتی و صاحب‌نظران بیشتر بر شاخص‌های بومی مرتبط با نظریه توسعه پایدار، نظریه سرمایه انسانی تأکید داشته‌اند. شایان ذکر است این شیوه فعالیت زنان کارگر فقط خاص زنان کارگر کشاورزی شهرستان دلفان است و در سایر مناطق کشور با این کیفیت و وضعیت دیده نشده است؛ بنابراین، نتایج این پژوهش خاص این زنان و شرایط کاری ویژه آنان است و برای طراحی الگوی اشتغال بومی مختص آنان برای اولین بار در کشور انجام شده است. همچنین، به دلیل استفاده از شاخص‌های بومی استخراج‌شده اشتغال از زبان این زنان، صاحب‌نظران و کارشناسان شهرستان، یافته‌ها از جمله شاخص‌های استخراجی مؤلفه اشتغال کار شایسته زنان کارگر دلفان و الگوی اشتغال بومی جز در موارد کلی مانند ارائه تعاریف، شاخص‌های پیشنهادی اشتغال و مدل چارچوب سازمان بین‌المللی کار (ILO) قابل بسط یا مقایسه با نتایج نهایی حاصل از تحقیقات در مورد زنان کارگر سایر بخش‌های خدماتی، تولیدی و صنعتی نیست؛ زیرا عمده این تحقیقات به صورت کلی، توصیفی و در قالبی ترکیبی با سایر موضوعات جوامع انسانی و محیط زیستی انجام شده است و مانند این پژوهش مسئله‌محور و کاربردی به مسائل خاص زنان کارگر پرداخته نشده است.

۶. نتیجه‌گیری و پیشنهادها

از بین هفت شاخص استخراجی مرتبط با مؤلفه اشتغال، زنان کارگر فقط وضعیت موجود خود به لحاظ شاخص «امکانات مناسب ایاب و ذهاب کارگران زن» را «مناسب و قابل تحمل» ارزیابی کردند. آنان تأکید داشتند برای رفتن به محل کار نه وسیله نقلیه شخصی دارند و نه توان پرداخت هزینه تردد. به این ترتیب، زنان با توجه به دوری محل اشتغال و جاده‌های نامناسب معتقد بودند همین که کارفرما برای جابه‌جایی آنان وسیله نقلیه رایگان در نظر می‌گیرد، شرایط خوبی فراهم می‌شود. به علاوه، به نظر می‌رسد زنان با توجه به تأکید بر مزایای تردد جمعی، این ارزیابی را انجام داده‌اند. آنان به تجربه دریافته‌اند که برای غلبه بر فشارهای اجتماعی و فرهنگی می‌توانند خود را به عضویت گروه درآورند و با تردد گروهی، خود را از محل ظن و گمان بربهند. همچنین اظهارات زنان نشان می‌دهد آنان طی سفر جمعی برای رسیدن به محل کار و بازگشتن به خانه سعی می‌کنند با سایر کارگران زن وارد تعامل شوند و به حل مسائل خود بپردازند یا فرصتی برای شادی و تخلیه روانی بیابند. زنان کارگر کشاورزی معتقد بودند به لحاظ شاخص‌های

«اشتغال متناسب با توان جسمی و روحی زنان»، «انعقاد قرارداد»، «ساعات کار مناسب و مشخص» و «پرداخت اضافه کار متناسب با حجم کار» در وضعیت «نسبتاً مناسب» قرار دارند. زنان بیشترین تأکید را بر «لزوم کسب درآمد» و «تأمین معاش روزمره» داشتند و از این رو، به هر شرایطی برای کار تن داده‌اند. بنابراین، برای آنان موضوعاتی مانند «وضع جسمی و روحی، عقد قرارداد، تعیین ساعت کار مناسب یا پرداخت اضافه کار متناسب» در درجه بعدی اهمیت قرار دارد. همچنین، آنان معتقد بودند به همین دلیل است که کارفرمایان برای انجام امور کشاورزی سراغ آنان می‌آیند. آنان اعلام کردند کارهایی به آنان سپرده می‌شود که از دیرباز به عنوان کارگر خانوادگی بدون مزد انجام می‌دادند و با توجه به تجربه خود می‌توانند از پس آن مانند کاشت انواع بذر و صیفی جات، سبزی، نشاکاری، برداشت محصول، پاکسازی، جداسازی و بسته‌بندی برآیند. به علاوه، در صورتی که از انجام بخشی از کارها بازمانند، می‌توانند از یاری سایر زنان یا همراهی اعضای خانواده خود برای اتمام کارها برآیند. این امر به ویژه در مورد شاخص «پرداخت اضافه کار متناسب با حجم کار» بیان شد؛ زیرا وقتی اضافه کارها مربوط به انجام اموری در خانه می‌شود، زنان از کمک کودکان و حتی اعضای معتاد، بیمار، معلول و پیر خانواده نیز بهره می‌برند. بر این اساس، زنان کارگر کشاورزی تا حدودی از وضعیت خود به لحاظ شاخص‌های ذکر شده راضی‌اند. وضعیت «نامناسب» زنان کارگر مربوط به شاخص‌های «تأمین رفاه و بهبود سطح زندگی» و «اشتغال پایدار و مولد» بود. برای این زنان، فراهم سازی امکان کسب درآمد مستمر با هدف دستیابی به حداقل رفاه در اولویت قرار داشت. از این رو، آنان برای کسب درآمد به کارهای سخت کشاورزی دست می‌زنند تا معیشت روزمره خود و خانواده را تأمین کنند و برایشان شرایط کار در اولویت‌های بعدی قرار دارد. باید توجه داشت که این زنان به عنوان کارگر کشاورزی شهرستان دلفان به رغم نقش فعال خود در فرایند تولیدی منطقه، افزایش درآمد خانوار، بهبود سطح رفاه و امنیت اقتصادی خود و خانواده هایشان، همچنان از مزایای اشتغال خود بهره نمی‌برند. در مواردی هم که در مزارع خانوادگی و فامیلی کار می‌کنند، جزء کارکنان فامیلی بدون مزد محسوب می‌شوند و برخلاف تعداد قابل توجه این زنان در اغلب آمار رسمی، تعداد آن‌ها دقیق ارائه و لحاظ نمی‌شود. همچنین، طبق قانون کار اگر کارفرما در ابتدای کار از انعقاد قرارداد کاری با کارگران امتناع کند، قرارداد کاری شفاهی دانسته می‌شود و متعاقب آن قرارداد کاری طرفین، دائم تلقی خواهد شد. در نتیجه، طبق یادآوری مسئولان و کارشناسان، باید برای بهبود شرایط کار و زندگی زنان کارگر کشاورزی که بدون قرارداد کار می‌کنند یا قراردادهایشان شفاهی -موقتی است (مشابه بیکارشدن مکرر بدون حمایت اجتماعی و قانونی) علاوه بر اصلاح سیاست ممنوعیت عقد قراردادهای موقت برای کارهای مستمر (دستورالعمل شماره ۴۰ وزارت

کار) پایان دوره معافیت بنگاه‌های اقتصادی کوچک اعلام شود. تحقق این امر نیازمند نظارت جدی‌تر کارشناسان وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی است. همچنین، طبق آیین‌نامه تدوینی برای تبصره یک ماده ۷ قانون کار، از بهمن‌ماه ۱۴۰۲ تمام کارگرانی که به مدت چهار سال در کارهای با ماهیت موقت یا پروژه‌ای حضور داشتند، باید قرارداد کارشان دائم شود؛ یعنی کارفرما حق اخراج یا تعدیل آنان را ندارد، البته «تا زمانی که کارگاه فوق‌الذکر برقرار است» و در مورد زنان کارگر کشاورزی تا زمانی که در مزارع و کارگاه‌های مرتبط کار هست. این قانون نیز کاربرد دارد: «در مواردی که قرارداد کار کتبی باشد قرارداد در چهار نسخه تنظیم می‌گردد. یک نسخه به اداره کار محل، یک نسخه نزد کارگر، یک نسخه نزد کارفرما و نسخه دیگر در اختیار شورای اسلامی کار و در کارگاه‌های فاقد شورا در اختیار نماینده کارگر قرار می‌گیرد». همان‌گونه که مسئولان و کارشناسان یادآوری کردند با استناد فصل هشتم خدمات رفاهی کارگران، ماده ۱۴۷، دولت مکلف است خدمات بهداشتی و درمانی را برای کارگران و کشاورزان مشمول این قانون و خانواده آن‌ها فراهم سازد. همان‌گونه که زنان و مسئولان و کارشناسان اعلام کردند می‌توان از ظرفیت تسهیلات خرد برای راه‌اندازی مزارع تولیدی کوچک مقیاس (مطابق با مهارت‌های این زنان با هدف توانمندسازی آنان) بهره‌برد که اجرای این راه‌حل‌ها با همکاری ادارات مرتبط و مشارکت این زنان محقق خواهد شد. همچنین، به دلیل معافیت‌های اعطاشده توسط وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی به کارگاه‌های کوچک (۱۰ نفر نیرو و کمتر) براساس ماده ۷ قانون کار، زنانی که در این کارگاه‌ها اشتغال دارند به کارهای به اصطلاح «شکسته» می‌پردازند. کارفرمایان این گروه از زنان کارگر برای کاهش هزینه‌ها اغلب نسبت به عقد قراردادهای کوتاه‌مدت سه یا شش ماهه اقدام می‌کنند- البته در صورتی که قراردادی منعقد شود- و با برخورداری از معافیت‌ها، آن‌ها را بیمه نمی‌کنند. در نتیجه از مزایای قانونی که به زنان شاغل در کارگاه‌های بزرگ تعلق می‌گیرد، محروم می‌شوند. گرچه وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی باور دارد این زنان و سایر زنان در صورت تمایل می‌توانند از مزایای بیمه اختیاری برخوردار شوند، ولی پرداخت هزینه‌های این نوع بیمه برای زنان کارگری که اغلب کمتر از دستمزد قانونی به آن‌ها پرداخت می‌شود، میسر نیست. همچنین، محقق به طرح پیشنهادهایی در راستای موضوع و سؤال‌های پژوهش به شرح زیر اشاره کرده است:

۱. اهمیت استراتژیک اشتغال زنان روستایی: تأکید بر نقش محوری آنان در امنیت غذایی و کاهش فقر چند بُعدی.
۲. تحلیل ساختار اشتغال و چالش‌ها: بررسی نابرابری‌های دستمزد، فقدان پوشش بیمه‌ای و تمرکز بر مشاغل فصلی و کم‌ارزش افزوده (مانند کشاورزی سنتی و کار غیررسمی).

۳. تأثیرات اقتصادی و اجتماعی: تحلیل چگونگی تأثیر مثبت اشتغال بر توانمندسازی زنان (افزایش قدرت تصمیم‌گیری) و بهبود شاخص‌های رفاه خانوار.
۴. سیاست‌گذاری و راهکارها: ارائه پیشنهادهایی متمرکز بر سرمایه‌گذاری در توسعه مهارت‌های نوین مبتنی بر توانمندسازی زنان کارگر، حمایت از تعاونی‌های تولیدی و اصلاحات نهادی برای تضمین حقوق کارگری.

References

- Afsharzadeh, M. (2021). Feminization of the Agricultural Workforce; Characteristics and Challenges. (In Persian)
- Asfari, B., & Khademi, H. (2025). Study of the tendency of rural women to employment in the village of (Raqeh and Yegi) Aresk district, 25th National Conference on Geography and Environment, North Khorasan-Shirvan. (In Persian)
- Athari, Z., & Rostami, S. (2011). Analysis of barriers and limitations of rural women's employment (case study: cradle sector), Fifth National Conference on New Technologies in Agriculture, Natural Resources and Environment of Iran, Tehran. (In Persian)
- Bagheri, L. (2021). Project to organize women agricultural workers in Delfan County, Khorramabad: Deputy for Promotion of Agricultural Jihad Organization of Lorestan Province. (In Persian)
- Doss, C. R. (2018). Women and Agricultural Productivity: Reframing the Issues. Development Policy Review.
- Faraji Sabkabar, H. A., Salmani, M., Hajari, B., & Torabi, Z. (2017). Spatial analysis of the employment pattern of rural women in the industrial sector. Journal of Social Psychological Studies of Women, 15(1), 73-97. (In Persian)
- Faraji Sabokbar, H., Salmani, M., Hajari, B., & Torabi, Z. A. (2017). Spatial Analysis of Employment Patterns of Rural Women in Industrial Sector in Iran. Women's Studies Sociological and Psychological, 15(1), 73-94. (In Persian)
- Heidari, F. (2018). The Role and Participation of Women in Sustainable Development. Human Rights (Quarterly Study Journal

for the Protection of Women's Rights), 3(11), 99-116. (In Persian)

- Huang, C., Xu, H., & Jia, R. (2026). My life, my rules: Subjectivity construction of rural female workers under local employment. *Labor History*, 67(2), 198-213. <https://doi.org/10.1080/0023656X.2025.2493167>
- Karami, F., Asadi, M. A., & Khalilian, S. (2025). The role of trade liberalization in changing the employment pattern of rural women in Iran. *Journal of Women in Development and Politics*, 23(2), 334-313. <https://doi.org/10.22059/jwdp.2025.392174.1008526> (In Persian)
- Khademi, B., & Haj Ghorbani, S. (2023). Study of the views of rural men towards women's employment in Sarvestan County. *Iranian Journal of Psychology and Behavioral Sciences*, 2(35), 48-65. (In Persian)
- Khavazi, K. (2019). Speech by the Deputy Minister and Head of the Agricultural Research, Education and Extension Organization at the National Conference of Local Microfinance Institutions, October 14, 2019.
- Meenakshi, J. R., & Panneer, S. (2020). Occupational health of agricultural women workers in India. *Indian Journal of Community Medicine*, 45(4), 546-549. https://doi.org/10.4103/ijcm.IJCM_397_19
- Chen, Z., & Barcus, H. R. (2024). The rise of home-returning women's entrepreneurship in China's rural development: Producing the enterprising self through empowerment, cooperation, and networking. *Journal of Rural Studies*, 105, 103156. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2023.103156>
- Mehr News Agency. 18 Farvardin. (2022). During the President's visit to Lorestan; 100 billion Tomans were allocated for the employment of working women in Delfan mehrnews.com/xXrH4. (In Persian).
- Ministry of Agricultural Jihad. (2021). Report on the employment status of women in the agricultural sector of Iran. Office of Statistics and Information Technology. <https://www.maj.ir/> (In Persian)

- Murphy, C. (2023). Employment stability and decent work: Trends, characteristics and determinants in a liberal market economy Affiliations. *Journal of Industrial Relations*. Sage Journals Home, 65(2).
- Rahmani, Z. (2021). Conception and Pillars of Decent Work. *Journal of Legal Research*, 20(45), 71-94. (In Persian)
- Shaditalab, J., Ebrahimpour, S., & Ghaffari, S. (2017). Dissent work; citizenship right of female workers. *Haftshahr*, 4(57-58), 129-155. (In Persian)
- Sharifi, Z., Iravani, H., & Daneshvar Ameri, G. (2019). Investigating rural women's tendency to occupation (The case of: rural women of Najaf Abad County). *Quarterly Journal of Woman and Society*, 10(37), 217-236. (In Persian)
- Sharifi, Z., Iravani, H., & Daneshvar Ameri, G. (2019). Investigating rural women's tendency to occupation (The case of: rural women of Najaf Abad County). *Quarterly Journal of Woman and Society*, 10(37), 217-236. (In Persian)
- Black, S., & Marsh, L. (2023). Achieving Decent Work for Domestic Workers in Jamaica: Progress and Prospects Seven Years after the Ratification of the Domestic Workers Convention, 2011 (No. 189).
- Statistical Center of Iran. March 18. (2021). Publication of the electronic version of the publication of the monitoring indicators of the country's sixth economic, social and cultural development program 2019-2020. <https://amar.org.ir/news/ID/17244> (In Persian)
- Duong, T. T., Oke, N., & Baker, A. (2024). Women workers and the contestation of gender roles in Vietnam's new rural factories. *Journal of Gender Studies*, 33(7), 891-901. <https://doi.org/10.1080/09589236.2024.2329649>
- UN Women. (2020). Progress of the World's Women: Families in a Changing World.